
Színházi neveléssel a happyendig

Módszertani összegzés
az EFOP-5.2.4-17-2017-00008 projektben

Latinovits Zoltán Művelődési Ház,
Könyvtár és Múzeum

Szerkesztette: Hornok Máté

2020

Tartalomjegyzék

Bevezető	6

I. A projektben résztvevő intézmények..... **9**

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum	9
<i>A projektben résztvevő munkatársak</i>	12
VOKE Vasutas Művelődési Ház, Pécs.....	15
<i>A projektben résztvevő munkatársak</i>	20
VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház	21
<i>A projektben résztvevő munkatársak</i>	24
A projektbe bevont iskolák	25
<i>Balatonszemesi Reich Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola</i>	25
<i>Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola</i>	26
<i>Miklósfbai Általános Iskola, Nagykanizsa</i>	28

II. A „Színház az egész” projekt céljai **31** |

Helyzetelemzés: a kezelendő társadalmi problémák bemutatása	31
1. <i>Társadalom rétegzettsége, hátrányos szociokulturális háttér</i>	31
2. <i>A köznevelés eredményessége és hatékonysága</i>	36
A célcsoport bemutatása.....	41
A projekt keretében elérendő fejlesztési célok	42
A projektcélok illeszkedése a szakmapolitikai környezetbe	45

III. A projekt módszertani háttere.....50

A drámapedagógia.....50
 A drámapedagógia eszköztára 52
 Alkalmazott dráma: színházi nevelési program... 55
 A drámapedagógia és a színházi nevelés hatásai .58

**IV. A projekt során megvalósuló
tevékenységek és programok 61**

A projekt előzményei61
A célcsoporttal megvalósított szakmai programok..64
 A Színházi nevelési program 64
 Helyi Érték-pont.....69
 Ifjúsági Civil Kamera..... 70
 Érzékenyítő tréningek.....71
 Önértékelés, egyéni hatáskeltés előadássorozat... 72
 Döntési mechanizmus és képesség előadássorozat . 74
 Kompetenciafejlesztő napok..... 75
 Nyári Színházi Napok.....76
 Filmes nyári napok..... 77
 Csapatépítő tréningek.....80
 Korosztályos partneri találkozók 81
 Nyármarasztó Fesztivál..... 84
 Latinovits Zoltán Vers- és Prózamondó Találkozó... 84
 Bujtor István filmfesztivál 85
 Egészségnapok..... 87
 Futsal show 88
Szakmai tevékenységek.....90
 Konferenciák 90

<i>Adaptációt előkészítő és utánkövető szakmai tréningek</i>	91
<i>Tapasztalatmegosztó rendezvények.....</i>	92
Adaptálható eredmények.....	93
Szak- és szakmapolitikában történő hasznosíthatóság.....	98
<i>Magyarország Partnerségi Megállapodása.....</i>	98
<i>Európa 2020 Stratégia, Széchenyi 2020, valamint az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció.....</i>	100
<i>Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program ..</i>	101
<i>„Az egész életen át tartó tanulás szakpolitika keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra” ..</i>	102
<i>Ifjúsági Garancia akcióterve.....</i>	102
<i>Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia.....</i>	103
<i>Köznevelés-fejlesztési stratégia</i>	105
<i>Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia.....</i>	107
<i>Nemzeti Ifjúsági Stratégia</i>	109
<i>Civil stratégia</i>	112
<i>Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020.....</i>	113
<i>Fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhely kiváltásról szóló stratégia</i>	115
<i>Egészséges Magyarország stratégia.....</i>	116
<i>Nemzeti Drogellenes Stratégia.....</i>	118
<i>Duna Régió Stratégia.....</i>	120
Összegzés.....	121
Felhasznált források	122

Bevezető

2018. 05. 01. és 2020. 10. 30. között Európai Unióstámogatással valósult meg a Színház az egész: TIE-rendszerű új színházi nevelési módszer adaptálása, kiterjesztése a Balaton környékén elnevezésű projekt (továbbiakban: Projekt, vagy „Színház az egész” projekt) három közművelődési intézmény - a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum, a pécsi VOKE Vasutas Művelődési Ház és a nagykanizsai VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház - összefogásával. A projekt finanszírozása az EFOP-5.2.4 Társadalmi innovációk pályázatán nyert támogatással történt.

A projekt a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum által korábban megvalósított a Színház házhoz megy elnevezésű kezdeményezés adaptációja, illetőleg továbbfejlesztése volt. A programsorozat célja a TIE (Theatre in Education, 'színház a nevelésben') rendszerű színházi nevelési módszer adaptálása és kiterjesztése volt a Balaton környékén. Az innovatív színházpedagógiai nevelés révén a Színház az egész elnevezésű projekt a résztvevő tanulók korai iskolaelhagyásának csökkentését, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatását, a tanulók integrációját, valamint a köznevelési intézmények közötti átmenet segítségét tűzte ki célul. Mindemellet

a projekt hozzájárult a megvalósításba bevont szakemberek szakmai ismereteinek bővítéséhez, kapcsolataik és együttműködésük minőségének javításához is.

A projekt alapját Henning Mankell, svéd színházi rendező és szerző ifjúsági regénysorozatára épülő közösségi színházi előadás képezte. Mankell regénye, a Csillagkutya olyan társadalmi és egyéni problémákat érint, amelyek drámapedagógiai módszerekkel történő feldolgozása a projektben résztvevő, eltérő társadalmi helyzetű és szemléletű fiatalok számára lehetővé teszi, hogy saját környezetükben megismerjék társadalmukat, mikroközösségeik lokális problémáit. A problémák feltárásával, valamint a megoldási lehetőségek felvázolásával pedig közelebb kerülhessenek jelenlegi és majdani egyéni problémáik megoldásához.

Az újszerű módszertani központú modulrendszer adaptálása során három iskola összesen 100 tanulója vehetett részt a színvonalas programokon, amelyek között színházi nevelési és drámajátékos foglalkozások, médiaműhely, fesztiválok, színházlátogatások, koncertek, sportprogramok, workshopok, érzékenyítő tréningek szerepeltek. A fiatalok színházi nevelési, drámapedagógiai, valamint filmes és kommunikációs szakemberekkel találkozhattak, akik segítséget nyújtottak számukra a kommunikáció, a problémameghatározás és megoldás, a konfliktuskezelés, az önértékelés, a szövegértés, a kreativitás, az állóképesség és koncentráció, a közösségi, társadalmi szerepvállalás, valamint a hatékony tanulás készségeinek elsajátításában, fejleszté-

sében. A tartalmas, illetőleg szórakoztató programok szélesítették a résztvevő diákok látókörét, fejlesztőleg hatottak kommunikációjukra, koncentrációs készségükre, valamint kreativitásukra egyaránt.

A programok megvalósításának elsősorban a három bevont iskola: a Balatonszemesi Reich Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, a pécsi Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola, valamint a nagykanizsai Miklósfai Általános Iskola adott otthont, ám számos külső helyszínen is zajlottak programok.

A projekt fejlesztő hatását a megvalósítás során pedagógiai szakemberek mérték folyamatosan. Az elvégzett bemeneti, köztes és kimeneti mérések speciális kompetenciamérések formájában valósultak meg, és a résztvevő diákok tájékozottságának, egyéni képességeinek és készségeinek, világgal való viszonyának, látásmódjának a projekt hatására történő változásait térképezték fel.

I. A projektben résztvevő intézmények

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum

Balatonszemes a Dél-Dunántúli régióban található, Somogy megyében. A Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum többfunkciós intézményként 2004. január elsejével alakult, Balatonszemes Községi Önkormányzatának, Képviselő-testületének döntésével, felügyeletével. Jelenleg helyi önkormányzati költségvetési szervként működik (gazdálkodási formakód: 322).

A Művelődési Ház tevékenységét a település aktív és híres népművelőjének, Csonka Mártának gyűjtőmunkája előzte meg, melynek nyomán a színészóriás hagyatékából 1987-ben létrejött a máig népszerű Latinovits Emlékkiállítás.

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum komoly kulturális, köznevelési múlttal, a térségben hiánypótló szakmaközi funkcióval bír, valamint a tanórán kívüli informális oktatás, nevelés, illetve az egész életen át tartó tanulás helyi bázisként működik.

Alapfeladatai közé tartozik a hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása a település környe-

zeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak, helytörténetének, népművészetének, népi iparművészetének, szellemi kulturális örökségének, a helyi művelődési szokásoknak és értéktáraknak a feltárásával és megismertetésével. Feladatának tekinti a magyar nyelv gondozását és gazdagítását; az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi kultúra értékeinek megismertetését, valamint az ünnepek kultúrájának megóvását és gondozását.

A Művelődési Ház az egész életre kiterjedő tanulás szellemében elősegíti amatőr művészetek: az öntevékeny, önképző tanfolyamok, életminőséget és életésélyt javító tanulási lehetőségek, népfőiskolák, a tehetségfejlesztés, az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységének működését. Otthont ad különböző alkotó művelődési közösségeknek, művészeti csoportoknak, köröknek, kluboknak, szabadegyetemeknek.

Az intézmény hozzájárul a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztéséhez a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének, a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítségével, a közösségfejlesztés feltételrendszerének javításával. Elősegíti az állampolgári részvétel növelését; a virtuális közösségek erősítését; a gyermekek, az ifjúság, az idősek, a nemzetiségek és a külföldi magyarok közösségi művelődését. Mentálhigiénés, prevenció programok megvalósításával, a szegénységben élők és kirekesztett csoportok

társadalmi, kulturális részvételének fejlesztésével az esélyegyenlőség elősegítésére, a megértés és befogadás feltételeinek javítására törekszik. Küzd a diszkrimináció, a hátrányos megkülönböztetés és a szegregáció ellen. Az intézmény stratégiai célja olyan komplex, a fiatalok és az idősebbek széles körét elérő programok megvalósítása a hátrányos helyzetű családok körében, amelyek és hatékony, hosszú távú és megalapozott segítséget tudnak nyújtani.

A Művelődési Ház hozzájárul a kulturális alapú gazdaságfejlesztéshez a kulturális turizmus, a kulturális vidékfejlesztés, a közösségi gazdaság feltételeinek biztosításával, a digitális tartalomszolgáltatással, továbbá az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés biztosításával.

A település könyvtári szolgáltató helyeként az érdeklődők legszélesebb köre számára biztosítja a magyar és az egyetemes kultúra kincseinek megismerését, a folyamatos önművelést, a színvonalas szórakozást, a szabadidő hasznos eltöltését.

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum számos neves és színvonalas nagyrendezvényt szervezett és bonyolított már le. Több száz fő részvételével zajlott a Múzeumok Éjszakája, a háromnapos Latinovits Zoltán Vers- és Prózamondó Találkozó, az Amatőr Kettesfogathajtó Verseny, augusztus 18. és 20. között a Nyármarasztó rendezvénysorozat, a Szemesi Komoly-, Könnyű-, Jazz zenei estek. Mindezeket túl minden évben októbertől májusig megrendezésre

került havonta egy színházi előadás, délelőtt a gyermekek, délután pedig a felnőttek számára, valamint egyéb a jeles napokhoz, ünnepekhez kötődő programsorozatok.

Az intézmény több sikeres kulturális célú, hazai pályázatot valósított meg az elmúlt években. Ilyenek voltak a Szemesi Komolyzenei Estek, a Szemesi Könyv-űzenei Koncertek, a Szemesi Táncházás Estek, valamint a VIII. Bujtor István Amatőr Filmes Fesztivál 2106-ban, illetőleg a Szemesi Jazz Udvar 2017-ben.

Fenti pályázatok megvalósításán túl a Művelődési Ház számos programot és rendezvényt valósít meg hozzájárulva a lakosság életszínvonalának emeléséhez, valamint társas és egyéni kompetenciáik fejlesztéséhez: egészségnapokat, ünnepkörökhöz kapcsolódó játszóházakat, színházi estéket és állásbörzéket szervez.

A projektben résztvevő munkatársak

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum konzorciumvezetői feladatokat látott el a projektben. Az intézmény névadójához, a színészkirály Latinovits Zoltánhoz méltóan valósította meg a Színház az egész innovatív színházi módszerének adaptálását és terjesztését.

A projekt szakmai vezetői feladatait 2018.05.01-től 2019.03.13-ig Fábián Erika Judit látta el, aki a projekt céljaihoz kapcsolódó jelentős szakmai tapasztalattal rendelkezik. 2011-től kezdődően számos pályázat szakmai

programjainak stratégiai tervezésében, lebonyolításában, illetőleg pénzügyi elszámolásának elkészítésében vett részt (2011: Nemzeti Civil Alapprogram működési és szakmai pályázatok írása és elszámolása. 2012-től folyamatosan Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési, Könyvkiadási, Színházi és Kulturális Fesztiválok Kollégiumainak program alapú pályázatai. 2012-2017: Nemzeti Együttműködési Alap működési és szakmai pályázatok írása és elszámolása. 2014.02.01-2015.04.01.: TÁMOP-3.3.14.B-12/1-2013., 2014.07.31-2015.11.30.: TÁMOP-3.3.14.B-14/1-2014., 2015.04.01-2015.12.31.: TÁMOP-3.1.4.C-14-2015.)

A szakmai vezetői feladatokat 2019.03.14-től kezdődően Lutter Imre Sándorné, tanár, drámapedagógus, művelődésszervező látta el a projektben. Ő szintén a projekt céljaihoz kapcsolódó, gazdag szakmai tapasztalatokkal rendelkezik. Számos program és pályázat előkészítésében, szakmai vezetésében és megvalósításában vett részt: „Kulturális intézmények részvétele a tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában” TÁMOP-3.2.13; „Testvériskolai pályázatok” TÁMOP-3.3.14 A és B komponens; nyári bentlakásos és napközis táborok, tanulmányutak vezetése Magyarországon, Lengyelországban; Határtalanul program keretében tanulmányi utazások szakmai programjának szervezése, koordinálása; a Miskolci Egyetem havi kulturális programsorozatának szakmai koordinálása; a Tiszáninnen Református Egyházkerület nyári táborainak szervezése; az EMMI és a Ratkó József Olvasótábori

Egyesület Ratkó József Emlékeve. Szakmai vezetője volt a TÁMOP-3.1.4.C-14-2015-0328 azonosító számú „Egészséges fejlődés a baktalórántházi iskolákban” elnevezésű, a TÁMOP-3.1.4.C-14-2015-0428 azonosító számú „Művészi attitűd és innovatív fejlődés, Sáropatak (Innovatív iskola fejlesztés pályázatok)” elnevezésű pályázatoknak. Szintén szakmai vezetőként tevékenykedett a TÁMOP-3.2.1.A-11/2-2012-0032 azonosító számú, „Programsorozat a tudatos, felelősségteljes állampolgári lét kialakításához” című pályázat keretében, a KLIK Marcali Tankerületének fenntartásában lévő Marcali Berzsenyi Dániel Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium pályázatában.

A Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum által szakmai megvalósítóként bevont szakmai munkatársak Farkas Zsuzsanna és Prohászka Ferenc voltak, akik jó szervezőkészséggel és problémamegoldó képességgel a művelődési ház tevékenységét segítették. Reichertné Weisz Beáta és Hosszú Csilla a helyi általános iskola pedagógusaiként az iskolai programok megvalósítását koordinálták. (Utóbbi 2019. 05. 31-ig vett részt a projektben.) A Színházi nevelésért (TIE) felelős munkatárs Katonáné Szabó Judit volt, aki ízig-vérig színházi emberként a projekt keretein belül is sokat tett azért, hogy a drámapedagógiai oktatás nagyobb szerephez jusson az iskolai nevelésben, oktatásban.

A projekt projektmenedzsere és pénzügyi vezetője Fenyák Éva volt. Projektmenedzserként sokrétű fel-

adatkörébe tartozott a projektszervezés, koordináció és kommunikáció. Feladatai voltak: az EPTK felület kezelése; a teljes körű projektadminisztráció, a módosítási igényekkel kapcsolatos intézkedések; a kapcsolattartás a projekt megvalósulását ellenőrző és támogatás kifizető közreműködő szervezettel és irányító hatósággal; a projekttel kapcsolatos szakmai és egyéb beszámolók elkészítése; a szakma beszámolók és a kifizetési igénylések kapcsolódó dokumentumainak összeállítása, összeállíttatása és projektdossziéba rendezése; a megvalósítás, elszámolás, az előrehaladás értékelése és felügyelete, projekt monitoring. Pénzügyi vezetőként a projekt pénzügyi megvalósulásának folyamatos nyomon követésével, a likviditás menedzselésével foglalkozott. Felelősségi körébe tartozott a pénzügyi tevékenységhez közvetlenül és közvetetten kapcsolódó hazai és uniós jogszabályok, rendeletek pontos ismerete és megbízható alkalmazása.

VOKE Vasutas Művelődési Ház, Pécs

Pécs Baranya megyében, a Dél-dunántúli régióban található. A pécsi VOKE Vasutas Művelődési Ház 1993 óta működik, egyesületi formában (gazdálkodási formakód: 529).

A VOKE Vasutas Művelődési Ház fő célja, hogy teret adjon a szabadidő értékes és értelmes eltöltéséhez a városban és térségében élő embereknek, korosz-

tálytól függetlenül. Térítésmentes kulturális és egyéb segítő szolgáltatásaival az esélyegyenlőség megvalósítására törekszik a hátrányos helyzetű csoportok, valamint az idősek számára.

Az intézmény szakfeladatai közé tartozik a város környezeti, szellemi, művészeti értékeinek és hagyományainak feltárása, megismertetése, valamint a helyi művelődési szokások gondozása és gyarapítása. A helyi értékek őrzése mellett az intézmény feladatának tekinti az egyetemes, a nemzeti és a kisebbségi kultúra szellemi és tárgyi értékeinek megóvását és gyarapítását is. Célkitűzései közé tartozik a város közösségi életének segítése, a helyi társadalmi kapcsolatrendszer javítása, az amatőr alkotó, valamint művelődő közösségek támogatása. Mindemellett céljai közé tartozik a tehetőség gondozás, a felzárkóztatás, a társadalmi integráció és a generációk közötti együttműködés segítése, az általános műveltség növelése, a társadalmi csoportok közötti párbeszéd elősegítése és a társadalmi szerepvállalás erősítése az önkéntes munka révén. Az intézmény saját eszközeivel küzd a hátrányos megkülönböztetés és a szegregáció ellen. Stratégiai célja a hátrányos helyzetű családok körében olyan komplex programok megvalósítása, amelyek elérik a városban és környékén élő, inaktív és foglalkoztatásból kiesetteket. Olyan mikrorendszer kiépítésére törekszik, amely a közösségi integrációra, a kompetenciafejlesztésre, valamint az elmúlt évek tapasztalati háttérére épülve fékezi a hátrányos munkaerő piaci helyzet újratermelődését.

A Művelődési Ház kultúráközvetítő tevékenységének, valamint kitűzött céljainak megfelelően folyamatosan biztosítja Pécs város lakosainak számára a kulturált szabadidő eltöltésének lehetőségeit, közösségi művelődését kulturális és szabadidős, valamint hagyományőrző programok szervezésével. Tevékenységi körébe tartozik a készségfejlesztés, a felzárkóztatás, a tehetséggondozás, a pályaorientáció, a kompetencia- és szakmai alapú továbbképzések, szemináriumok, valamint a mediáció és pszichológiai tanácsadás is. Támogatja az ifjúsági és egyéb amatőr csoportok tevékenységét, családbarát programok szervezésére és megvalósítására törekszik, nyugdíjas klubot működtet, valamint számítógépes ismeretterjesztő foglalkozásokat szervez nyugdíjasok számára.

Az intézmény számos csoportnak ad otthont. Nyugdíjasok számára működik a „Dr. Csanádi György” Vasutas Nyugdíjas Klub; a Vasutas Nyugdíjas Szakszervezet Klub; Angol Társalgó Klub, Német Társalgó Klub és a Dohánygyári Nyugdíjasok Klubja. Amatőr öntevékeny csoportok, klubok, körök és közösségek is helyet kapnak itt: a Folt-Szín-Kör Foltvarró Klub, a Pécsi Művészetbarátok Klubja, „A Pécsi Gyors” Vasútmodellező Klub, Bridzs Klub, Mini Bridzs Klub, a Pécsi Rejtvényfejtők Klubja, Nyugdíjasok Számítógépes Klubja, VAGABOND Világjárók Klubja, Pécs-Baranyai Értelmiségi Klub, Pécsi Borbarátok Klubja, Scrabble Klub, Vasutas Eszperantó Klub. Az esélyegyenlőség jegyében működik az intézményben az SM Egyesület (Sclerosis

Multiplex), a Parkinsonbetegek Egyesülete; a Mozgáskorlátozottak Egyesülete Baranya Megyei Szervezete. Valamint különböző terápiás közösségeknek is otthont ad az intézmény: AA Közösség „Lokomotív” nevű csoportja (névtelen alkoholbetegek közössége); Al-Anon (alkoholbetegek családjainak segítséget nyújtó) közösség; ACA csoport (alkoholisták felnőtt gyermekei); NA Közösség „Úton” nevű csoportja (névtelen drog betegek közössége); SLAA Közösség (Anonim Szex- és Szerelemfüggők terápiás közössége).

A Művelődési Ház civil szervezetek számára biztosít működési székhelyet. Ezek a Forum Sopianae, Magyar Népművelők Egyesülete Baranya Megyei Szervezete, Pécs-Baranyai Kulturális Szövetség, Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Vasutasok Otthona Pécsi Egyesülete, NET-Nagyik Egyesület.

A VOKE Vasutas Művelődési Ház kiemelt művészeti tevékenységet is folytat. Fenntartója a szakmailag elismert Vasutas Koncertfúvós Zenekarnak, amely az Európa Kulturális Fővárosa Pécs 2010. Hivatalos Nagykövete volt. A zenekar 2015-ben ünnepelte fennállásának 75. évfordulóját, amelynek alkalmából nagyszabású koncertet adott a Kodály Központban. A zenekar fennállása óta számos hazai és nemzetközi fúvószenesi verseny győztese. Legutóbbi magas szakmai díját a 2016. júniusában Szerbiában, Zrenjaninban megrendezett V. Nemzetközi Fesztivál és Fúvószenekari Versenyen vehette át, ahol az első helyezést ért el. A zenekar feladatának tekinti a zenei kultúra bemutatását és továbbadását egyaránt.

Az intézmény szerepet vállal az információs társadalom kiépítésében is. Évtizedes múltat tekint vissza a művelődési ház Ingyenes Internetes Közösségi Tere (IKT), amely az informatika világából kiszorult, többségükben hátrányos helyzetben lévők, otthonukban internetes kapcsolattal nem rendelkező iskolások, nyugdíjasok, kiskeresetűek, munkanélküliek számára biztosít internetes szolgáltatást e-ügyintézéshez, levelezéshez, iskolai és egyéb munkafeladatok elvégzéséhez, valamint álláskereséshez az esélyegyenlőség jegyében. Az akadálymentesítési beruházás óta a lehetőség a mozgásukban korlátozottak, a kerekesszékekkel élők számára is elérhető.

Az intézmény kiemelt rendezvényei közé Vasutasnapok, Nemzetközi Vasutas Fúvóstalálkozók, FISAIC Vasutas Bridzs Európa-bajnokság, a Pécsi Vasutas Koncertfúvós Zenekar koncertjei határon innen és túl, „Belvárosi Kultúrsziget” programsorozatok, valamint családbarát programok tartoznak.

A VOKE Vasutas Művelődési Ház az elmúlt években több sikeres kulturális, oktatási és felzárkóztatási célú európai uniós és hazai pályázatot valósított meg, illetőleg vett részt azokban közreműködőként. A TÁMOP - 3.2.13-12/1 - Kulturális intézmények részvétele a tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában elnevezésű pályázatban közreműködőként fejtette ki tevékenységét. Szakmai partnerként részt vett a TÁMOP - 3.1.4.C-14 - Innovatív iskolai fejlesztés pályázatban, valamint a TÁMOP-3.2.1.A-11/2 - Programsorozat a tudatos, fele-

lősségteljes állampolgári lét kialakításához elnevezésű pályázatban. Szakértőként működött közre a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Symphonia Alapítvány Szimfónia programjában (TÁMOP-3.3.16-13/1-2014-0001). A hazai pályázatok közül a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Együttműködési Alap és a Nemzeti Tehetségprogram felhívásain vett részt. Fenti pályázatok segítséget nyújtottak a halmozottan hátrányos helyzetű, kistelepüléseken élők társadalmi integrációjának, kompetenciáinak fejlesztésében, a fiatalok és az idősek segítségével, egymásra épülő programok kidolgozásában és végrehajtásában. Ugyanakkor lehetőséget teremtettek a pályázatokban résztvevő szakemberek szakmai megújulására, továbbképzésére, fejlesztő eszközök vásárlására és módszertani útmutatók megjelentetésére is.

A projektben résztvevő munkatársak

A VOKE Vasutas Művelődési Ház által szakmai megvalósítóként bevont szakmai munkatárs volt Szentgyörgyvárné Magyarai Magdolna, gyógypedagógus, tanító, aki több sikeres uniós projekt megvalósításában is részt vett már. Kovács Ibolya, szakmai vezetői tapasztalatokkal rendelkező művelődésszervező a programok koordinálásában, dokumentálásában nyújtott nélkülözhetetlen segítséget. Lendvai Edit kiváló szervezőmunkájával járult hozzá a projekt sikeres megvalósításához. A projekt módszertani hátterének színvonalát Keresztény Tamás, színész, elhivatott drámapedagógus, vala-

mint Kocsis Zsófia, drámapedagógus, pedagógiai asszisztens biztosították.

VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház

A VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház 2006. január 1-je óta működik a Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület által létrehozott önálló jogi személyiségű intézményeként (egyesület, gazdálkodási formakód: 529) Nagykanizsán. Közhasznú szervezet, amelynek alapfeladata közművelődési tevékenység ellátása.

A Művelődési Ház tevékenységével meghatározó szerepet tölt be Nagykanizsa közművelődési életében. A VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház olyan több-funkciós feladatok ellátására alkalmas és hatékony gazdálkodásra épülő intézmény kíván lenni, amely a helyi lakosság igényeire koncentrálva Nagykanizsa kulturális sokszínűségét szolgálja, illetőleg hozzájárul a lakosság mindennapi kulturális, szórakozási, képzési, információt biztosító, új szabadidős szokásainak kialakításához. Ezzel párhuzamosan a városba látogató vendégek számára kíván maradandó élményt nyújtó programokat, kulturális-szórakozási formákat kínálni. Céljai megvalósítása érdekében az intézmény szorosán együttműködik más társadalmi szervezetekkel, kulturális, oktatási, foglalkoztatási és egyéb intézményekkel.

Az intézmény tartalmi munkája igen sokrétű és változatos. Alkalmazkodik a település művelődési igényei-

hez, ugyanakkor nagy hangsúlyt fektet a hagyományok ápolására: a folyamatosan fellépő új igényekhez alkalmazkodó programok mellett a már meglévő hagyományokra építő programok és formák is megjelennek műsorstruktúrájában.

Az intézmény több országos hálózat tagjaként részt vesz a Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület (VOKE), a Területi Művelődési Intézmények Egyesülete (TEMI), a MÁV Zrt. és csoportjai, a Rail Cargo Hungária országos és helyi programjainak megszervezésében és lebonyolításában.

A VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház elsősorban kulturális, közművelődési, valamint egészségmegőrző tevékenységeknek és programoknak ad otthont. Mivel a régióban rendkívül sok a hátrányos helyzetű, a tanulási zavarokkal küzdő gyermek, illetőleg a magára maradt, szegénységben élő idős ember, az intézmény célkitűzései között szerepel a tehetséggondozás, a felzárkóztatás, kompetenciafejlesztő tevékenységek, pályaorientáció, a társadalmi integráció és a generációk közötti együttműködés segítése, az általános műveltség növelése, a társadalmi csoportok közötti párbeszéd elősegítése, valamint a társadalmi szerepvállalás erősítése. Ennek érdekében az intézmény segíteni igyekszik az intézményen kívüli oktatást, képességfejlesztést, az ismeretszerzés módjainak bővítését, a szabadidős tevékenységeket és a kulturális programokat. Mindezen túl keresi azokat a lehetőségeket is, amelyekkel hozzájárul az integrációs és a fejlesztési munkák ered-

ményességéhez, a társadalmi különbségek csökkentéséhez, valamint a közösségi aktivitás növeléséhez.

Az intézmény küzd a diszkrimináció, a hátrányos megkülönböztetés és a szegregáció ellen. Stratégiai céljának tekinti olyan komplex programok megvalósítását a hátrányos helyzetű családok körében, amelyek a fiatalok és az idősebbek lehető legszélesebb körét eléri, vagy elérésükhöz hozzájárulnak. Olyan mikrorendszer kiépítésére törekszik, amely az elmúlt évek tapasztalati háttérére, a kompetenciafejlesztésre és a közösségi integrációra alapozva meggátolja a hátrányos munkaerő piaci helyzet újratermelődését, felismerteti az egymásra utaltságot, a karitatív munka jelentőségét.

A VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház az elmúlt években sikeresen közreműködött több kulturális, oktatási és felzárkóztatási célú európai uniós és hazai pályázatban is. Ilyen pályázatok voltak a „Ligetváros szociális célú rehabilitációja” (NYDOP-3.1.1/B2-13-k2-2013-0002), a VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház és partnerei részvétele tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában (TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0462), valamint a VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház „Ház az egészségért!” Egészségvédelmi programja (TÁMOP-6.1.2-11/1-2012-0915). Mindezekén túl az intézmény rendszeresen részt vett a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Együttműködési Alap és a Nemzeti Tehetségprogram felhívásain is.

A pályázatok lehetőséget teremtettek a halmozottan hátrányos helyzetű, kistelepüléseken élő gyermekek társadalmi integrációjának, kompetenciáinak fejlesztésére.

tésére, valamint az idősek segítésére. Segítséget nyújtottak egymásra épülő programok kidolgozásában és végrehajtásában, valamint esélyt adtak a pályázatokban résztvevő szakemberek kreatív szakmai megújulására, továbbképzésére. Mindezeken túl módot adtak fejlesztő eszközök vásárlására és módszertani útmutatók megjelentetésére is.

A projektben résztvevő munkatársak

A VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház részéről szakmai megvalósítóként bevont szakmai munkatársak Kámánné Szép Terézia, Kalmár-Czupi Adrienn, Bencze Réka és Nagy Csaba voltak, akik mindannyian jó szervezőkészséggel, kiváló kommunikációs képességgel rendelkeznek, munkájukra igényesek, precízen hajtották végre a rájuk kiszabott feladatokat. A projektbe bevont elhivatott pedagógusok Hohlné Maczkó Katalin és Sebestyén Nikoletta voltak, akik a projekten kívül is elkötelezettek a diákok hátrányos helyzetének csökkentése iránt, valamint igyekeznek megragadni annak a lehetőségét, hogy tanítványaik részére biztosítsák a szabadidő értelmes és hasznos eltöltését.

A projektbe bevont iskolák

Balatonszemesi Reich Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

A Balatonszemesi Reich Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola köznevelési alapfeladatokat ellátó intézmény. Feladatkörébe az általános iskolai nevelés-oktatás tartozik alsó és felső tagozaton, valamint alapfokú művészeti oktatás, zeneművészeti ág tanszakokon (fafúvós, rézfúvós, billentyűs, ütő). Az iskola 8 évfolyamán jelenleg 9 osztály tanul.

Az iskola története mintegy 250 évre nyúlik vissza. Az iskola több évszázados történetének megfelelően elkötelezett arra, hogy oktató-nevelő munkájában kiemelt figyelmet fordítson a lakóhely és a nemzet történetének, hagyományainak megismertetésére, a haza iránti szeretet felébresztésére, a különféle világnézetű emberek cselekvő együttérzésének gyakoroltására. Alapfeladatának tekinti a tanköteles korú gyermekek általános műveltségének megalapozását, művészeti iskolaként pedig az alapfokú zenei ismeretek elsajátítását, valamint a zenei műveltség megalapozását.

Az iskola beiskolázási körzetében élő családok szociális, anyagi és kulturális helyzete egymástól nagymértékben eltér, ezért az iskola oktató-nevelő munkája során segíti a nehéz körülmények között élő, hátránnyal induló tanulók felzárkóztatását a tanórákon és a tanó-

rákon kívül is. Az intézmény szoros együttműködésben áll a Pedagógiai Szakszolgálattal a rászoruló gyermekek egyénre szabott fejlesztési feladatai ellátása érdekében. A Zeneiskola nemcsak a zenei képzés lehetőségét biztosító tagintézmény, hanem a Szakszolgálattal együtt a rászoruló gyermekek terápiáját is biztosítja. Ezzel párhuzamosan kiemelt fontosságú feladatának tekinti a tehetséges, kiemelkedő képességű gyermekek fejlesztését is.

Az iskola kiemelkedő tanulmányi munkát folytat. 2003-ban Arany Titán díjat nyert, és az év iskolája lett. Diákújsága, a Szemfüles 1997-ban és 2003-ban az év diákújsága címet nyerte el. 2005-ben, 2006-ban, 2008-ban, 2010-ben 2011-ben 2013-ban és 2014-ben sporteredményei alapján az év legjobb összesített eredményét elérő kisiskolája lett országos szinten. Megyei és országos szinten is több alkalommal elnyerte az „Év legsportosabb iskolája” vándorserleget. 2007-ben pedig a Kiváló minősítésű alapfokú zeneművészeti iskola címben részesült.¹

Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola

Az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola 2004 óta működik Pécsen. Tevékenységét több művészeti ág oktatása jellemzi: a tanulók a zeneművészet, a táncművészet és a színművészet világával ismerkedhetnek itt.

¹ A Balatonszemesei Reich Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja alapján. <http://www.reichsuli.hu/index.php/iskolai-dokumentumok/57-pedagogiai-program>

A zenei nevelés célja a zenei műveltség megalapozása, valamint a tanulók zenei képességfejlesztése. A képzés a tanulók életkori sajátosságaira, egyéni érdeklődésére és képességeire épülve gyarapítja a zenei ismereteket, illetőleg fejleszti a készségeket és képességeket.

A táncművészeti oktatás a tanulók mozgásműveltségének és mozgáskultúrájának sokirányú fejlesztésére irányul. A képzés fejleszti a fizikai állóképesség mellett az ügyességet, a ritmusérzéklet, valamint a tér- és formaérzéklet. Mindemellett egészséges életmódra nevel, segíti a tanulók magabiztosságának, határozottságának és érzelmi nyitottságának kialakulását. Pozitív hatást gyakorol a kreativitásra és az improvizációs készségre is. A táncművészeti oktatás - hasonlóan a zenei neveléshez - a tanulók életkori és fizikai sajátosságaira, érdeklődésére és tapasztalataira épülve fejleszti a képességeiket és gyarapítja tudásukat.

A színházművészeti képzés lehetőséget ad a színpadi munka alapjainak megismerésére, valamint az önkifejezésre. A tanulók értelmi, érzelmi és szociális képességeit fejleszti dramatikus tevékenységformák, improvizációs feladatok és képességfejlesztő gyakorlatok alkalmazásával. A képzés eredményeképpen a résztvevők fogékonyvá válnak a színház és a dráma értelmezésére és értő befogadására; önkifejezésük, készségeik és képességeik jelentős mértékben fejlődnek.

Az iskola Képzőművészeti Tanszakán a tanulók a festészet és grafika, illetőleg a fotó és a film alapjaival ismerkedhetnek meg.

Az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola 2007-ben Kiváló Minősített Alapfokú Művészetoktatási Intézmény fokozatot szerzett, 2015-ben pedig elnyerte a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács Által Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet.²

Miklósfa Általános Iskola, Nagykanizsa

A Miklósfa Általános Iskola Nagykanizsa Miklósfa településrészén helyezkedik el. Köznevelési alapfeladatokat ellátó intézmény. Feladatkörébe az általános iskolai nevelés-oktatás tartozik alsó és felső tagozaton.

Az iskola 10 tantermes intézmény, külön számítástechnika -, torna -, mozgásfejlesztő teremmel, könyvtárral, zeneműhellyel rendelkezik. Több hektáros zárt udvar veszi körül, amelyen kiskert, gyümölcsfák, növényismereti tanösvény, aszfaltos- és műfüves pálya, ÖKO-Lak-szabadtéri osztályterem és játszótér szolgálja jelenleg 220 tanuló tanulását, fejlődését és kikapcsolódását. Az intézmény Örökös Ökoiskola címmel rendelkezik.

Az iskola feladatának tekinti, hogy magas szintű nevelő-oktató tevékenységgel, sokszínű szabadidős programokkal biztosítsa a gyermekek számára a tankötelezettség színvonalas teljesítését. Az iskola ösztönzője és segítője kíván lenni Nagykanizsa és Miklósfa településrész kulturális és sportéletének, valamint közéletének. Törekvése, hogy a településrész nevelési – oktatási

² Az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola weboldala alapján.
<https://eckami.hu/>

- szellemi központjává váljon szoros kapcsolatot ápolva a szülőkkel, a volt tanítványokkal, az itt élő polgárokkal és civil szervezetekkel. A Miklósfai Általános Iskola küldetésének tekinti a családi, gyermekközpontú, barátságos légkör megteremtését mind a diákok, mind pedig a pedagógusok számára.

A tanulók sikeres oktatása és nevelése érdekében az iskola a tanulói kulcskompetenciák és képességek egyénre szabott fejlesztését, az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló képességek fejlesztését, a tanulók korszerű természettudományos és társadalomtudományos műveltségképezés kialakítását, a nemzeti hagyományokat és az iskolai tradíciókat őrző fiatalok nevelését, a tanulók önismeretének fejlesztését, a tanulók anyanyelvi és kommunikációs készségeinek fejlesztését, az egészséges életmódra nevelést, valamint az ökotudatos magatartásformák kialakítását tekinti fő céljainak. Célkitűzései között szerepel a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása, a tanulók szociokulturális háttéréből vagy eltérő ütemű fejlődéséből fakadó hátrányok kompenzálása. Az iskola minden tanulója számára biztosítani kívánja azoknak az alapképességeknek az elsajátítását, amelyek a további ismeretszerzéshez, a társadalmi beilleszkedéshez, valamint az önmegvalósításhoz szükségesek. A munkafolyamatok szervezése során a tanulók egyéni képességeinek figyelembevételével egyéni, hatékony tanulási módszerek kifejlesztésére és alkalmazására törekszik.

Differenciálással történő fejlesztéssel, tehetséggon-
dozó és felzárkóztató programokkal támogatja az
egyéni képességek kibontakozását.³

³ A Miklósfai Általános Iskola Pedagógia Programja és weboldala alapján.
<https://www.miklofsaikola.hu/>

II. A „Színház az egész” projekt céljai

Helyzetelemzés: a kezelendő társadalmi problémák bemutatása

1. Társadalom rétegzettség, hátrányos szociokulturális háttér

A magyar társadalomban a családok igen eltérő társadalmi-gazdasági helyzettel rendelkeznek. A különbségek az egyes családok társadalmi pozíciójában, etnikai, nemzetiségi, vallási hovatartozásában, jövedelmi viszonyaiban, valamint a szülők iskolai végzettségében nyilvánulnak meg.

A család az az elsődleges csoport, amely az egyént születésétől kezdődően felkészíti a társadalomba való sikeres beilleszkedésre: értékeket, normákat és mintákat közvetít számára megalapozva ezzel későbbi családi és társadalmi szerepeit (Bagdy 1977). A gyermek sikeres társadalomba illeszkedésének, azaz szocializációjának elsődleges színtere tehát a család. A szocializáció során a gyermek olyan készségeket és attitűdöket szerez, olyan magatartásformákat és erkölcsi normákat sajátít el, olyan társadalmi-kulturális tudáshoz jut, amelyek egész további életútját befolyásolják (Vajda-Kósa 2005).

Számos kutatás igazolja, hogy a család társadalmi-gazdasági helyzetéből adódó szociokulturális háttér

a gyermekek tanulási teljesítményére, iskolai előmenetelére is determináns hatást gyakorol. A magasabb társadalmi státuszú, jól szocializáló családok többnyire kedvezően hatnak a gyermek iskolai teljesítményére, míg az alacsony státuszú családok hiányos szocializációja hátrányosan hat az iskolai teljesítményre, iskolai kudarcok okozója lehet. A tanulási teljesítményt a szülők iskolai végzettsége és foglalkoztatottsága, valamint a család jövedelmi viszonyai befolyásolják leginkább (Balázsi - Zempléni 2004). A magasabb társadalmi státuszú, magasabb végzettséggel és jövedelemmel rendelkező családok helyzetükből adódóan kedvezőbb anyagi, érzelmi és kulturális környezetet képesek biztosítani gyermekeik számára. A család által közvetített értékrend a kulturális tőke gyarapítására ösztönzi a gyerekeket, így azok jobb tanulmányi teljesítményt mutatnak, magasabb iskolai végzettséget szereznek, amely azután a későbbiekben magasabb társadalmi státusz és foglalkoztatási pozíció megszerzését teszi lehetővé számukra (Andor – Liskó 2000).

A családi háttér és a tanulási teljesítmény összefüggését hazai és nemzetközi kompetenciamérések eredményei is alátámasztják. A Magyarországon 2001 óta évenként megrendezett Országos kompetenciamérés mérési rendszerének fontos eleme a tanulók szociokulturális háttérét megjelenítő családi háttérindex, amely a szülők iskolai végzettsége és munkaerőpiaci státusza, a család szociális helyzete, a család birtokában lévő anyagi javak alapján jellemzi a tanulók szociokulturá-

lis háttérét (Szabó és tsai. 2018). Az eredmények alapján elmondható, hogy a tanulói eredmények egyenes arányban nőnek a szülők iskolai végzettségével. A legjobb teljesítményt az egyetemzet végzett szülők gyermekei érik el, a legalacsonyabb képességszinteket pedig a legfeljebb nyolc általánost végzettek gyermekei szerzik. Az eredményekből az is kiderül, hogy a foglalkoztatott, munkaerőpiacon aktív szülők gyermekei jobb iskolai teljesítményre képesek, fejlettebb kompetenciákkal rendelkeznek, mint azok a társaik, akiknek szülei munkanélküliséggel küzdenek, vagy alkalmi munkákból élnek. Azoknak a gyerekeknek a teljesítménye többnyire meghaladja az átlagos képességszintet, akiknek mindkét szülője dolgozik. (Schumann 2009).

A nemzetközi tanulói teljesítménymérés, a PISA (Programme for International Student Assessment) 2000 óta vizsgálja 72 ország tanulójának kompetenciáit. A mérésen 15 esztendő alatt a résztvevő országok 29 millió tanulója reprezentálta 540000 diák vett részt. A PISA mérés 2015-ös összefoglaló jelentése szerint is szoros az összefüggés a szülők iskolai végzettsége és foglalkoztatottsága között: a szülők magasabb iskolai végzettsége és aktív munkaerőpiaci helyzete a gyermek jobb iskolai teljesítményét eredményezi (Ostorics és társai 2016). Ugyanakkor a PISA-jelentés szerint a családi háttér és a tanulás eredményessége közötti összefüggés erősségét az oktatási rendszer is befolyásolja az által, hogy mennyire képes kompenzálni a családi háttérből adódó hátrányokat.

Az alacsony iskolai végzettség bizonytalan munkaerőpiaci helyzetet, szűkös anyagi lehetőségeket eredményez. Az alacsony jövedelmű családok kevésbé képesek biztosítani gyermekeik számára az optimális fejlődéshez szükséges fizikai feltételeket, illetőleg kevésbé tudnak gyermekük értelmi fejlődését elősegítő élmény-, tapasztalat- és ismeretszerzési lehetőségeket biztosítani. Az ilyen családokban növekvő gyermekek eleve hátrányba kerülnek kedvezőbb anyagi helyzetű társaikhoz képest (Tóth 2008). A fizikai és értelmi fejlődés hátrányai mellett azt is fontos megemlíteni, hogy az alacsony végzettségű és jövedelmű, bizonytalan munkaerő-piaci helyzetű, megélhetési problémákkal küzdő szülők megküzdési stratégiái sem jelentenek megfelelő mintát gyermekeik számára. Mivel jellemzően maguk a szülők is tehetetlenül sodródnak, nem tudják megtanítani, átadni gyermekeiknek a nehézségekkel való megküzdés lehetséges módozatait (Gyarmathy 2010).

Fentiekén felül más tényezők is közre játszhatnak a hátrányos helyzet kialakulásában. Ilyen tényező a család stabilitása is. A válás, a család felbomlása szintén kedvezőtlenül hathat a gyermek fejlődésére, okozhatja hátrányát teljes családban élő társaikhoz képest (Gyarmathy 2010).

A nem megfelelő családi háttér, a kulturális elmaradottság megnyilvánulhat az ismerethiány mellett az anyanyelvi kompetencia fejletlenségében, verbális gyengeségben is (Gyarmathy 2010). Szociolingvisztikai kutatások igazolják, az alacsony szocioökonómiai státuszú,

hátrányos helyzetű családokban a nyelvi szocializáció is elmarad a kívánatostól. A családi anyanyelvhasználat, a nyelvi szocializáció minősége is kihat az iskolai teljesítményre. Az iskola alapkövetelménye a tanulókkal szemben az, hogy szóban és írásban képesek legyenek kifejezni magukat, illetőleg, hogy a tankönyvi szövegeket és tanári magyarázatokat megértsék. Az iskolai tantárgyak elsajátíthatósága többségében verbális tanuláson alapszik, kevés a cselekvésen alapuló tanulási helyzet (Báthory 1997). Nyilvánvaló, hogy a verbális gyengeség, az anyanyelvi kompetencia fejletlen szintje iskolai kudarcok, alulteljesítések okozója lehet.

Fentiek tükrében megállapítható, hogy a közkeletű szóval hátrányos helyzetnek nevezett, a szülők iskolázottságából, foglalkoztatottságából és jövedelmi viszonyaiból felépülő családi háttér jelentős mértékben befolyásolja a szocializáció minőségét és a gyermek fejlődését. Az alacsonyabb végzettségű szülők számára kevésbé fontos gyermekük iskolai teljesítménye, a tanulás és tudás kevésbé képvisel értéket, szülői elvárásaik és gyermekük jövőjével kapcsolatos elképzeléseik nem túlzottan magasak. Helyzetükből adódóan kevésbé vagy egyáltalán nem képesek megteremteni gyermekük optimális fizikai és értelmi fejlődéséhez szükséges feltételeket. Mindez a gyermekek szocializációjának hiányosságaiban, valamint alapkompenciáik fejletlenségében nyilvánul meg, amely iskolai kudarcokhoz, alulteljesítéshez, végül korai iskolaelhagyáshoz, a későbbiekben pedig munkaerő-piaci hátrányhoz

vezet. Ily módon döntően befolyásolja a gyermek társadalmi beilleszkedésének sikerét, illetőleg egész személyes sorsát.

Magyarországon az alacsony szociokulturális háttérű, hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók aránya igen magas. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint ezen tanulók aránya Zala megyében 12,3%, Somogy megyében 22,3%, Baranya megyében 20, 8%. Ez a dél-dunántúli régióban 20, 9%-os átlagot jelent (KSH, 2016/2017). Ez azt jelenti, hogy a dél-dunántúli régióban minden 5. gyermek hátrányos szociokulturális háttérrel rendelkezik. Fentiek tükrében megállapítható, hogy ők azok, akik nem kapnak megfelelő ösztönzést a tanuláshoz, alapkompenciáik hiányosságai miatt tanulási kudarccal, korai iskolaelhagyással, lemorzsolódással veszélyeztetettek. Nyilvánvaló, hogy megfelelő módszertani háttérrel rendelkező és képzett szakemberek által kivitelezett programokkal bővíteni kell tanulási lehetőségeiket, oktatási támogatásban kell részesíteni őket kompetenciáik fejlesztése, ezáltal pedig hátrányaik csökkentése érdekében.

2. A köznevelés eredményessége és hatékonysága

A mai köznevelés egyik alapproblémája, hogy az iskolai ismeretszerzés meglehetősen távol áll az ok-okozat közvetlen kapcsolatára, hétköznapi tapasztalatokra és szükségletekre épülő természetes, spontán tanulástól. A valóság megismerése többszörös absztrakciók

eredményeképpen mesterségesen kialakított fogalmakon keresztül zajlik, amelyek rendkívül távol állnak a közvetlen tapasztalatszerzéstől. A tanulók a valóság helyett a valóságról alkotott fogalmakkal, elméletekkel és leírásokkal találkoznak. Mindemellett a gyerekek nem természetes kíváncsiságuknak megfelelően, hanem sokkal inkább az oktatás külső logikájához igazítottan találkoznak a számukra előírt, elsajátítandó ismeretanyaggal. Az iskolai tanulás ily módon nem kedvez a motivációnak, amely minden sikeres tanulási folyamat alapját képezi (Csapó 1998). A pedagógusoknak sok esetben a tanulók alulmotiváltságával kell megküzdeniük.

A másik probléma, amellyel a jelenlegi köznevelés küzd, a tudás fogalmának változásával, illetőleg átértékelődésével kapcsolatos. A pedagógiai szakirodalom kétféle tudást különböztet meg: a lexikális vagy tartalomtudást, valamint a képességjellegű vagy eszköztudást. A lexikális tudás a különböző fogalmak, tények és adatok ismeretét, míg az eszköztudás az ismeretek gyakorlati alkalmazásának képességét, a problémamegoldást jelenti (Lappints 2002: 56–7.). A hagyományos oktatási stratégia a XX. századig az ismeretek bővítésére, a lexikális tudás gyarapítására helyezte a hangsúlyt. A XXI. századra azonban elsajátíthatatlan mennyiségű tudás halmozódott fel, a tudásmennyiség növekedését pedig nem követte a tanulási képességek fejlődése. Ugyanakkor megfigyelhető a valaha releváns lexikális tudás haszontalanná válása, folyamatos elavulása (Vass).

Kiszámíthatatlanná vált, hogy a jelenlegi iskolásoknak milyen tudásra lesz szükségük felnőttkorukban a sikeres munkaerő-piaci státusz megszerzéséhez és megtartásához. A lexikális tudás helyett a tudás alkalmazhatósága, illetőleg a problémamegoldás került előtérbe, mivel a gazdaság egyre inkább azokat a képességeket igényli, amelyek a feladat jellege szerint szerveződő tudást mozgósítják. Nyilvánvalóvá vált, hogy kizárólag az olyan tudásalapú társadalmak lehetnek sikeresek, amelyekben az egyén rendelkezik azokkal a képességekkel, amelyek alkalmassá teszik meglévő tudásának mozgósítására a mindennapi feladat-, illetőleg a problémamegoldás érdekében (Csapó 2002). A 90-es években egyre inkább az került az érdeklődés középpontjába, hogy melyek azok a képességek és alapkészségek, amelyekre mindehhez szükség van.

Az OECD, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, (Organisation for Economic Co-operation and Development) INES (Indicators of the Educational System) 1997-ben kezdett az elsajátítandó alapkészségek európai referenciakeretének kidolgozásába. Ez a referenciakeret⁴ nem képességekben és alapkészségekben gondolkodik, hanem kompetenciákban, amely a készségek, képességek és attitűdök együttesét jelenti, az ismeretek mozgósításának képességét, valamint a problémamegoldást. A referenciakeret a kompetenciákat nyolc kulcskompetencia köré csoportosította. A kulcskompetenciák azokat a kompetenciákat foglal-

⁴ Az egész életen át tartó tanulóshoz szükséges kulcskompetenciák. Európai referenciakeret

ják magukba, amelyek az egyént hozzásegítik személyiségének kiteljesítéséhez és fejlesztéséhez, valamint a tudásalapú társadalomban való aktív és sikeres részvételhez és a foglalkoztathatósághoz. Különbféle problémák megoldására használhatók, többféle helyzetben alkalmazhatók, és képessé teszik az egyént az egész életen át tartó tanulásra.

A nyolc kulcskompetencia között szerepel az anyanyelvi, a személyközi vagy szociális, valamint a kulturális kulcskompetencia. Az anyanyelvi kompetencia képezi minden további tanulás alapját. Azon készségeket, képességeket, ismereteket és attitűdöket foglalja magában, amelyek képessé teszik az egyént szóban és írásban gondolatainak és érzelmeinek közlésére, valamint mások közléseinek értelmezésére. Magában foglalja az adekvát és sikeres nyelvi érintkezés összes képességét az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben, tehát a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján. A kulturális kompetencia a gondolatok, érzelmek és élmények kreatív – különböző művészeti ágak segítségével történő – kifejezésének készségeit jelenti. A személyközi kompetenciák közé pedig azok a viselkedésformák tartoznak, amelyek a társadalmi életben való hatékony és konstruktív részvételt, szükség esetén a konfliktusmegoldást teszik lehetővé az egyén számára. A személyközi, másnéven szociális kompetenciák mind a közéletben, mind a magánéletben nélkülözhetetlenek a hatékony személyes és csoportos érintkezéshez.

A tudás fogalmának átértékelődése, a lexikális tudásközvetítésről a tudás alkalmazhatóságára áttevődő hangsúly, az alapkompenciák fejlesztésének szükségessége új kihívások elé állította a köznevelést (Lappints 2002: 56–7.). Nyilvánvalóvá vált, hogy az oktatási stratégiának a lexikális tudás közvetítésének irányából az eszköztudás irányába kell elmozdulnia. Az iskolának arra kell felkészítenie tanulóit, hogy megszerzett tudásukat képesek legyenek a mindennapokban alkalmazni, problémamegoldásra használni. Az ismeretátadás mellett azokat a készségeit és képességeit is fejlesztenie kell, olyan jártasságokat is ki kell alakítania, amelyek képessé teszik a tudásalapú társadalom munkaerőpiaci elvárásainak való megfelelésre.

Mindezek megvalósítása számos problémába ütközik a mai iskolarendszerben. A társadalmi problémák az iskolában is jelentkeznek. A szociokulturális hátránnyal küzdő gyermekek fejlesztésére, felzárkóztatására sok esetben nem állnak rendelkezésre megfelelő anyagi eszközök, a pedagógushíány következtében pedig megfelelően képzett szakemberek sem. Ennek következtében a mai köznevelés kevésbé képes hátránykompenzációs feladatait ellátni. A pedagógusok túlterheltségük miatt akadályoztatva vannak módszertani megújulásukban. A tantervekre még mindig a lexikális tudás túlsúlya jellemző, ez jelentősen behatárolja a kompetenciák fejlesztésére fordítható idő mennyiségét. Nyilvánvaló, hogy a közművelődés részéről nonprofit keretek között szerveződő kulturális szolgáltatások segítséget jelent-

hetnek a köznevelés, az iskolák problémáinak enyhítésében, a tanulói kompetenciák fejlesztésében.

A célcsoport bemutatása

A projekt célcsoportját olyan 10- 15 év közötti általános iskolások képzik, akik a kamaszkorba érkezvén először kérdezik meg önmaguktól, hogy hol a helyük a világban, kik is ők valójában. Ez az a korosztály, akiket identitáskeresésükben kevésbé segít a színházművészet, e korosztály számára születik ugyanis a legkevesebb színházi előadás.

A célcsoportot a projektbe bevont három iskolán keresztül értük el, a tanulók pedagógusi javaslatra kerülhettek be a célcsoportba. A célcsoport kialakítását felmérés előzte meg. A felmérés a tanulók életkörülményeit, tanulási módszereit, szabadidős tevékenységeit, jövőképét, valamint motiváltságát térképezte fel. A projektbe egyrészt olyan hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók kerültek be, akiknek az előzetes felmérés alapján közösségi aktivitása minimális volt, társadalmi kapcsolataik jellemzően szűkösek voltak, ám alapvetően nyitottak voltak az új élmények és tapasztalatok iránt. A hátrányos helyzetű tanulók mellett olyan tanulók is bekerültek a pályázati programba, akik hivatalosan nem rendelkeztek ugyan a halmozottan hátrányos helyzet jogi státuszával, ám rászorultságuk alapján mégis e körbe tartoznak. Ennek magyarázata abban

rejlük ,hogy a szülők sok esetben gyakorta nem kéri a státusz megállapítását, mivel szégyellik alacsony társadalmi helyzetüket. Harmadrészt pedig olyan fiatalok is bevonásra kerültek, akiknek hozzáállása, viselkedése és gondolkodásmódja példaként szolgálhat a célcsoport tagjai számára, a közös foglalkozások, az együttgondolkodás pedig csökkenthetik az egyes társadalmi rétegek közé ékelődő szakadékot. A kiválasztásnál alapvető szempont volt az önkéntesség, illetőleg a tanulók törvényes képviselőjének hozzájárulása. A célcsoportban a fiúk és lányok körülbelül egyenlő megoszlásban szerepeltek, iskolánként 30-40 fővel. Összesen tehát mintegy 100 fiatal vett részt a projekt által megvalósított programokban.

A projekt keretében elérendő fejlesztési célok

A helyzetelemzés keretében feltárt társadalmi problémáknak megfelelően a projekt a helyi társadalom életében fennálló problémák feltárásával, a helyi szükségletekre reagáló, innovatív megoldások adaptálásával a térségben jellemző problémák megoldásához, a lakosság társadalmi helyzetéből és a területi jellemzőkből eredő hátrányainak kompenzálásához kívánt hozzájárulni. Ezeket a célokat új tanulási tartalmak létrehozásával és működtetésével, a sokszínű tematikájú programok megvalósításán keresztül új típusú tanulási formák kialakításával, az egész életen át tartó tanulás-

hoz szükséges feltételek megteremtésével, illetve a meglévő szolgáltatások továbbfejlesztésével kívánta elérni.

A projekt célja az innovatív dráma- és színházpedagógiai nevelés révén a résztvevő tanulók végzettség nélküli iskolaelhagyásának csökkentése, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása, a tanulók integrációja, társadalmi felzárkózás és befogadás, ezen belül pedig a marginalizálódott társadalmi csoportok társadalmi-gazdasági integrációja volt. Mindemellett célul tűzte ki, hogy hozzájáruljon a köznevelés eredményességének és hatékonyságának növeléséhez, az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáférés elősegítéséhez, illetve az alap- és kulcskompetenciák nem formális eszközökkel történő fejlesztéséhez. A konstrukció olyan innovatív beavatkozásokat kívánt támogatni, amelyek a helyi problémák újszerű megközelítésével, a korábbi megoldásoknál hatékonyabban, eredményesebben járulnak hozzá mindehhez.

A projektben résztvevő intézményi partnerekkel, a projektbe bevont iskolákkal és szakmai szervezetekkel együttműködve a projekt által megvalósított programsorozat elérhetővé kívánta tenni az iskolás gyerekek számára az életkoruknak megfelelő problémákkal való alkotó, „színházi” szembesülést a színházi nevelési előadás keretei között. A cél az volt, hogy a különböző társadalmi helyzetű, szemléletű fiatalok saját környezetükben megismerjék a társadalmukat, a lokális problémákat, élethelyzeteket, és a problémák és megoldási lehetőségeik feltárásával, megismerésével közelebb

kerüljenek saját életük későbbi nehézségeinek megoldásához.

A célok eléréséhez szükséges eszközt, módszertani alapot a színházi nevelés, illetőleg a drámapedagógia szolgáltatta. A mindhárom helyszínen, drámapedagógiai módszerekkel feldolgozott ifjúsági regény kiindulópontul szolgált a résztvevő fiatalok kompetenciáinak fejlesztéséhez, különös tekintettel az anyanyelvi, kulturális és szociális kulcskompetenciákra. A projekt a közösséghez szoktatást, igényes, kapcsolatépítésre és szocializációra alkalmas élményeket, tapasztalati alapú tudás- és kompetenciafejlődést, kulturális tájékozódást és művelődést kívánt nyújtani a résztvevőknek. A projekt fejlesztési stratégiájával hosszú távú hasznosulást kívánt megvalósítani. A problémák és lehetséges megoldásaik feltárásával, valamint a kompetenciafejlesztéssel a programsorozat elő kívánta segíteni a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatását és integrációját, a célcsoport érzékenyítését, a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentését, valamint a helyi kulturális, társadalmi különbségek enyhítését.

A résztvevő fiatalok fejlesztése mellett a projekt célja olyan speciális tudásanyag létrehozása volt, amely a köznevelési intézmények problémáinak megoldásához is hozzájárul. A helyzetelemzésben feltárt köznevelési problémák fényében a projekt célja a színházi nevelés közoktatásba történő beépülésével olyan jó gyakorlatok és módszerek közvetítése volt az iskolák számára, amelyek hozzájárulnak módszertani megújulásukhoz

az eltérő társadalmi helyzetű tanulók hatékony és eredményes fejlesztésében, valamint a XXI. század oktatási igényeinek kielégítésében.

Mindemellett a projekt a helyi és szakmai együttműködések létrehozására, a hálózatépítésre törekedett. A különböző kulturális civil szervezetek és intézmények hálózati együttműködését, az együttműködések tartalmának kibővítését, tapasztalatcserek erősítését is megcélozta. A tapasztalatok megosztásával bővíteni és fejleszteni kívánta a megvalósításba bevont szakemberek szakmai ismereteit, valamint szakmai kompetenciáit.

A „Színház az egész” projekt céljai megvalósításával hozzá kívánt járulni a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia, az Ifjúsági Garancia akcióterve, a Nemzeti Ifjúsági Stratégia, a Civil stratégia és a Nemzeti önkéntes stratégia, valamint a Köznevelés Fejlesztési Stratégia céljainak eléréséhez.

A projektcélok illeszkedése a szakmapolitikai környezethez

Az EFOP-5.2.4-17-2017-00008 számú projekt célkitűzései összhangban állnak a szakmapolitikai környezettel, az Európai Unió és Magyarország stratégiai céljaival.

Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014-2020 fejlesztési időszakra 11 fő célkitűzést, EU temati-

kus célt határoz meg. A célkitűzések közül a „Színház az egész” projekt céljai a Befektetés az oktatásba, a képzésbe és az élethosszig tartó tanulásba célkitűzéssel (10. tematikus cél) összhangban került megvalósításra.

Mivel a projekt a tematikus programok megvalósítása révén a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkenéséhez, a köznevelés eredményességének és hatékonyságának növeléséhez, továbbá az élethosszig tartó tanuláshoz való hozzáférés elősegítéséhez járul hozzá, illeszkedik az Európa 2020 Stratégiához, amelyben Magyarország vállalta, hogy 2020-ig 10%-ra csökkenti a végzettség nélküli iskolaelhagyók arányát és legalább 40%-ra növeli a diplomás fiatalok arányát. Ehhez szükséges az esélyteremtő és hátránykompenzációs beavatkozások javítása, a lemorzsolódást megelőző iskolai pedagógiai folyamatok fejlesztése és a pedagógusok szakmai felkészítése, valamint ehhez járul hozzá az egész életen át tartó tanulás keretstratégiájában foglaltak szerint a köznevelésen kívüli nem formális és informális tanulást megvalósító intézményrendszer fejlesztése is. Ennek megfelelően illeszkedik a Széchenyi 2020, valamint az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció azon fejlesztési célkitűzéseire is, amelyek a foglalkoztatás növeléséhez oktatási, társadalmi felzárkóztatási célokat fogalmaznak meg.

A Köznevelés-fejlesztési stratégia célrendszerének átfogó, stratégiai céljai között „A minden gyermek, tanuló optimális fejlődését biztosítani képes, minő-

ségi, fenntartható és hatékony köznevelés” kialakítása is szerepel. E stratégiai célhoz kapcsolódó „A tanulói ismeretek és attitűdök szintjének emelése, fejlesztése” beavatkozási terület kiemeli a tudásalapú társadalom munkaerőpiac elvárásainak adekvát kulcskompetenciák fejlesztésének fontosságát. Az erre irányuló fejlesztési tevékenység szintén szerepel a „Színház az egész” projekt célkitűzései között.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024 specifikus célja a Tanulás és környezete – Versenyképes tudás biztosítása és az önálló élethez szükséges kompetenciák fejlesztése. E célkitűzés értelmében a foglalkoztathatóságához szükséges kompetenciák elsajátítását biztosítani és ösztönözni kell. A megvalósított projekt céljai ehhez a célkitűzéshez is illeszkednek, mivel olyan kompetenciákkal és tudással vértézi fel a résztvevő diákokat, amelyek szükségesek és nélkülözhetetlenek a sikeres társadalmi beilleszkedéshez, illetőleg a foglalkoztathatóságához.

A „Színház az egész” projekt céljai a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia célkitűzéseivel is egyeznek, mivel a stratégia a köznevelési és szakképzési rendszer eredményességének javítására, a fiatalok készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére, az iskolaelhagyás csökkentésére, valamint a civil szervezetekkel való felelős és hatékony partnerség kialakítására irányul.

„Az egész életen át tartó tanulás szakpolitika keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra” elnevezésű

stratégia szintén kiemeli a készség- és képességfejlesztést, valamint azt, hogy az egész életen át tartó tanulást megalapozó formális oktatási és képzési rendszer hátránykompenzációs, méltányossági szerepe meglehetősen korlátozott. A 2014-2020-as fejlesztési időszak fő törekvéseinek egyike ezen korlátok és akadályok csökkentése, a non-formális oktatási módszerek szerepének megerősítése. A projekt célkitűzései között szerepel az együttműködés több köznevelési intézménnyel, amelyekben ezáltal megvalósulhat a szakmai-módszertani megújulás.

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia kiemeli a társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javításának, a társadalmi összetartozás erősítésének szükségességét. A társadalmi felzárkózással kapcsolatban megfogalmazott intézkedések alapeleme az együttműködés, a „Színház az egész” projektben szereplő programok pedig az együttműködésen, a közösségi élményen és a kölcsönösségen alapulnak.

A projekt lehetőséget biztosított önkéntesek számára a pályázati program szakmai megvalósításában való részvételre, amellyel hozzájárult a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 alapvető céljaihoz: a magyarországi önkéntesség, az önkéntes kultúra, az önkéntes, karitatív tevékenységek népszerűsítéséhez, terjedéséhez, társadalmi beágyazódásához, valamint a fiatalok munka iránti elköteleződésének erősödéséhez és munkaerő-piaci kompetenciáik fejlődéséhez.

A „Színház az egész” projekt keretében megvalósuló fejlesztések támogatták és szolgálták Duna Régió Stratégia a makro-régió egyes területei közötti nagyfokú regionális fejlettségbeli különbségek felszámolására, lényeges mérséklésére irányuló céljainak megvalósulását. Ugyanakkor a projekt céljai összhangban álltak a Stratégia 7. prioritási területének, a Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, oktatás, és az információs technológiák segítségével kiemelt célkitűzéseivel.

A „Színház az egész” pályázati program illeszkedik az EFOP 5. prioritási tengely alatti 5.2 intézkedéshez: a Társadalmi innováció és transznacionális együttműködések. Az intézkedés az Együttműködő társadalom és a Gyarapodó tudástőke által lefedett szakterületeken kívánja javítani a társadalmi kihívásokra adható válaszok hatásmechanizmusát az újszerű megoldások kidolgozásával.

III. A projekt módszertani háttere

A drámapedagógia

A drámapedagógia fogalmának pontos meghatározására számos próbálkozás született. A teljeskörű és helytálló meghatározás megalkotása talán azért nehéz feladat, mivel a drámapedagógia igen sokrétű és komplex. Több tudományághoz is kapcsolódik: a pedagógiához, a nevelés- és oktatásemeléthez, a művészet-, játék- és szociálpszichológiához, valamint a színháztudományhoz (Schrantz 1995).

Gabnai Katalin művészetpedagógiaként tekint a drámapedagógiára, mivel az meghatározott pedagógiai céllal a színház és a dráma eszközeit használja (Gabnai, 1999). Debreczeni Tibor szerint a drámapedagógia a művészet eszközeit használva formálja a résztvevők személyiségét, a passzív befogadás helyett cselekvés által, cselekvés közben (Debreczeni, 1992). Szauder Erik olyan speciális módszeregyüttesként definiálja a drámát, amelynek lényege a tevékenység, cselekvés közben történő tapasztalatszerzés és tanulás. Szauder „önálló tanítási megközelítésmód”-ként tekint a drámára, amelynek három fő összetevője „a tevékenységen keresztül megvalósuló tanulás, a problémamegoldás, és a tapasztalaton keresztül létrejövő feltárás” (Szauder

der 1997: 5). Kaposi László csoportos játéktevékenységként határozza meg a drámát. A tevékenység során a résztvevők szerepbe lépve egy fiktív világba vonódnak be. A szerepbe lépés biztonságot nyújt a résztvevők számára. Erre azért van szükség, mert a képzeletbeli világban a játékosok emberi magatartásokat, élethelyzeteket szimulálnak és szimbolizálnak. Mindeközben pedig a valóság problémáival szembesülnek, a valóságban használható tapasztalatot, tudást szereznek. (Kaposi et al., 2008). Jonathan Neelands (1994) a dramatikus tevékenységek tapasztalatszerzését a gyermeki játékhoz hasonlítja. A gyermek a valóság szimbolizálásával egy „mintha” világot teremt, és ennek a „mintha” világnak a segítségével a játék során értelmezi a valóság jelenségeit. Móra János szerint (1991) a drámapedagógia alapját ezek a „mintha” szituációk képezik. Az ezekben való tevékenység közben valósul meg egy komplex, egyéni és közösségi tanulási folyamat. Szászi Tamás (1998) Gavin Bolton nyomán a dramatikus tevékenységformák hatására létrejövő érzelmi megérettést emeli ki. A diákok tudhatják például, hogy mi történt a koncentrációs táborokban, de nem érzik. A drámapedagógia az információk személyes, érzelmi megérettésével juttatja tudáshoz a résztvevőket. Eck Júlia (2006) azon a véleményen van, hogy a dramatikus tevékenység során meghatározott pedagógiai céllal alkalmazott játékok a személyiségfejlesztés eszközei. Gyakorló pedagógusként úgy véli, hogy tartósabb és kézzelfoghatóbb tudást eredményez az, ha a tudást egy élmény

megélésén keresztül, aktívan, cselekvés közben sajátítják el a tanulók a passzív befogadás helyett.

Fentieket összegezve a drámapedagógia a színház és dráma eszközeit meghatározott pedagógiai céllal alkalmazza, hogy változást érjen el a résztvevők véleményében, személyiségében, gondolkodásmódjában, attitűdjeiben. Mindemellett a dramatikus tevékenységformák fejlesztőleg hatnak a résztvevők anyanyelvi, kulturális és szociális kompetenciáira is.

A drámapedagógia eszköztára

A dramatikus tevékenységformáknak többféle csoportosítása létezik. Gabnai Katalin készségfejlesztő hatásuk alapján megkülönböztet érzékszervi finomítást, a megőrzést és az újratereztést szolgáló fantáziajátékokat, a ritmusjátékokat, az ügyességi és az utánzó játékokat, koncentrációs, kapcsolatteremtő és bizalomjátékokat, valamint improvizációs játékokat és a közös dramatizálást (Gabnai 1999: 15- 115).

Gavin Bolton (Bolton 1993) a dramatikus tevékenységeket négy csoportba sorolja. Felosztása jelenleg a leginkább elfogadott a szakemberek körében. Bolton megkülönböztet A, B, C és D típusú drámatevékenységet.

Az A típusú tevékenységeket a gyakorlatok képezik. Ide tartozik a közvetlen tapasztalatszerzés, a dramatikus készségfejlesztés, a helyzetgyakorlatok és a játékok. Például: Játsszuk el, milyen, ha beleragadunk a sárba!

A B típusú tevékenységek a dramatikus játékok, amelyek mindig a hely, idő, szereplők és téma megadott kontextusa által meghatározottak. Jellemzőjük a folyamatosság, a formálhatóság és a spontaneitás. Az akció többnyire intenzív átélés nyomán jelenik meg, a játék energiaszintje magas. A C típus a színház, amelynek célja az előadás színpadi bemutatása. Minden tevékenység az előadás, a produktum felé mutat. Az előadók részéről a nagyfokú jelenlétet és együttműködést igényel.

A D típusú drámatevékenységet a szakirodalom tanítási drámának nevezi. Az elnevezés az angol Drama in Education (DIE) kifejezésből ered. A tanítási dráma egyszerre valósít meg érzelmi és intellektuális tanulást. Mindig olyan problémákat, kérdéseket vizsgál, amelyekkel a résztvevők már találkoztak a valóságban is, illetőleg egész biztosan találkozni fognak. A problémafelvetés ugyanis mindig igazodik a résztvevők életkori sajátosságaihoz, érdeklődési köréhez, érzelmi és gondolatvilágához, aktuális helyzetéhez. A résztvevők az adott problémát érzelmi bevonódáson keresztül értnek meg, és élnek át. Az átélés során szerepbe lépve tapasztalatokat szereznek, azt vizsgálják, hogyan érez, gondolkodik az adott szereplő az adott probléma kapcsán; döntései, cselekedetei milyen hatással vannak a közösségre, amelyben él. A szerepek kellő távolságot és védelmet biztosítanak a játékos számára, ugyanakkor kihívást jelentenek számukra a feszültség fenntartása érdekében. A játék közben ugyanis folyamatosan jelen van a feszültség, a játékot valódi érzelmek irá-

nyítják (Takács). Az ily módon átélt tapasztalatokat a játzók azután általánosítják, és beépítik saját gondolkodásukba. Ennek megfelelően a tanítási drámában az átélés – megértés – tudatosítás fázisai váltakoznak (Pinczésné 2003). A játék irányítója a tanár, aki az egyes fázisok kialakítása, valamint „a különböző jelentés-tartalmak megteremtése” érdekében (Neelands 1995: 157) speciális munkaformákat, konvenciókat használ. A konvenciókat négy csoportba sorolja a szakirodalom. A bevonódást a kontextusépítő konvenciók valósítják meg, a fizikai valóságból egy képzelt világba vezetik a játzókat. Meghatározzák a fiktív világ kereteit: a játék helyét, idejét, illetőleg a játzók szerepeit. A narratív konvenciók döntő események, fordulópontok hangsúlyozására használatosak, hatásukra a játzók többnyire valamilyen döntési helyzetbe kerülnek. A költői jellegű vagy mélyítő konvenciók által az események más nézőpontból láthatók és láttathatók. A történet mélyebb rétegeibe való betekintést és a szimbolikus értelmezést teszik lehetővé. A reflektív jellegű konvenciók a szereplők gondolatainak, érzelmeinek megismerését teszik lehetővé, segítségével kiemelhetők a döntések pillanatai, valamint a kulcsfontosságú események (Neelands 1995). A tanítási dráma a drámatevékenységek D típusaként a konvenciók mellett használja az A és B típus elemeit is, a drámatanárok ezekkel többnyire előkészítik a tanítási drámát. A tanítási dráma azonban minőségi különbséget jelent a többi típushoz képest, mivel célja „olyan mélységű megélés és elemzés megterem-

tése, amely maradandó nyomokat hat a fejlődő személyiségben” (Zalay 2010: 26).

A drámatevékenységek e típusaként szerepel a szakirodalomban Dorothy Heathcote nevéhez köthető szakértői dráma. A szakértői dráma résztvevői egy adott terület „szakértőivé” válnak oly módon, hogy létrehoznak egy fiktív üzleti vállalkozást, amelyben azonban valódi, produktív munka folyik. A tanulók új dolgokat tanulnak meg, tanulmányozzák a vállalkozásukhoz szükséges tudomány- és szakterületeket, elsajátítják szaknyelvét. Mindeközben felelősségérzet alakul ki bennük saját tanulási folyamataikért, mindemellett pedig különböző készségeik is fejlődnek (Heathcote-Bolton: 1999).

Alkalmazott dráma: színházi nevelési program

Az alkalmazott dráma a hazai szakirodalomban színházi nevelésként szerepel. Alaptézisét Bethlenfalvy Ádám a következőképpen fogalmazta meg: „a gyerekek önálló tapasztalatokkal és véleménnyel rendelkező autonóm személyiségek, akiknek lehetőséget kell teremteni, hogy biztonságos környezetben tegyék próbára és alakítsák értékrendjüket, hogy társadalmunk egészséges, szociálisan gondolkodó tagjaivá váljanak.” (Bethlenfalvy 2015: 138)

A színházi nevelés művészetpedagógiai módszer, amely a 60-as évek Angliájából, Coventry-ből indult.

Ez idő tájt ugyanis a város autóipara virágzásnak indult, és ezzel bevándorlók tömegeit vonzotta a városba. Ez az oktatási intézményeket is új kihívások elé állította. A helyi Belgrade Színház vezetése reagálva az iskolákat érő hatásokra, a színházon belül létrehozott egy kislétszámú csoportot, amelyek kimondottan iskolások számára készített színházi foglalkozásokat. Ezek a foglalkozások rendhagyóak voltak abból a szempontból, hogy az előadásokba interaktív módon a fiatal nézőket is bevonták a színdarabokhoz kapcsolódó közös gondolkodásra ösztönözve őket. Hamarosan hasonló társulatok alakultak az országban, majd a kezdeményezés egész mozgalommá szélesedett, és elterjedt az egész világon „theatre in education” (TIE) néven. Magyarországra a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkáján keresztül Kaposi László irányításával került (Bethlenfalvy 2015).

A módszernek mára számos variációja alakult ki, mára az alkalmazott színház, a színházi nevelési program hatalmas területet fed le. A szakirodalom három alapvető kritériumot határoz meg azzal kapcsolatban, hogy mely tevékenység tekinthető a színházi nevelés területéhez tartozónak. E három kritérium együttes teljesülése esetén nevezhető valami színházi nevelési tevékenységnek: elsősorban gyermek- és ifjúsági korosztály vesz részt, dramatikus eszközökkel és/vagy színházi tartalommal dolgozik, valamint pedagógiai szándékkal rendelkezik (Bethlenfalvy 2015).

Minden színházi nevelési program rendelkezik számos pedagógiai céllal, illetőleg mindegyik egy konkrét

központi pedagógiai cél elérésére irányul. Számos színházi nevelési program emberi és társadalmi, valamint filozófiai kérdést vizsgál. Más programok a színházi formanyelv értését, a darab értelmezését, a rendező szándékát, a színház működésének megismerését célozzák. Ezek a beavató színházi nevelési programok. Az ismeretátadó színházi nevelési programok elsődlegesen a NAT-hoz kapcsolódó tananyagismeret átadásához járulnak hozzá. A prevenciós programok baleset- és bűnmegelőzésre, a függőség és a szerhasználat megelőzésére szakosodtak. A készségfejlesztő programok különféle kompetenciák, készségek fejlesztésére irányulnak (Bethlenfalvy 2015).

A színházi nevelés jegyében zajló foglalkozásokat a pedagógia célok elérése érdekében erős komplexitás jellemzi. Művészi színvonalú színházi előadásrészletek és jelenetsorok, dramatikus munkaformák, illetőleg felkészítő és feldolgozó beszélgetések szerepelnek bennük. A foglalkozások mindig fontos személyes, erkölcsi, illetőleg társadalmi problémákat vizsgálnak képzett színész-drámatanárok vezetésével. A foglalkozásokat vezető tanárok színészként és drámatanárként egyaránt képzettek. Mindig osztálynyi csoporttal dolgoznak egyszerre annak érdekében, hogy minden résztvevő fiatal hangot adhasson véleményének és ötletének. A foglalkozások feldolgozó részében a fiatalok dramatikus munkaformákkal, szerepbe lépve, aktívan szereznek tapasztalatokat és tudást az adott problémáról, problémaköréről. A résztvevők a közös munka során megfigye-

lik a társaik és saját maguk által játszott szerepeket, így egymásról és egymástól is tanulnak. Az egyes munkaformák között gyakoriak váltások, a színházi és feldolgozó részek összekapcsolódnak, nem válnak el élesen egymástól, együttesen képeznek dramaturgiailag szerves egészet (Bethlenfalvy 2015).

A drámapedagógia és a színházi nevelés hatásai

A színház és a dráma pedagógiai célú alkalmazásának hatékonyságát több hazai és nemzetközi kutatás is igazolta már.

Palásthy Ildikó (1992, 2003) kutatásai igazolták, hogy a drámapedagógia a résztvevő fiatalok többféle készségére, képességére is fejlesztő hatással van. Mivel az elképzelt élethelyzetekben szerzett tapasztalataikat, az ott megélt érzelmeiket megbeszélik, az adott helyzetről, magatartásformákról véleményt alkotnak, a drámatevékenység pozitív hatást gyakorol kommunikációs készségeikre. Az emberi élethelyzetek és magatartások szimulálásával emberismeretre, illetőleg önismeretre tesznek szert, ezzel személyiségük fejlődik. A társakkal való közös munka és együttműködés során pedig kapcsolatteremtő készségeik javulnak, empátiájuk és toleranciájuk szintje növekszik.

Novák Géza Máté két éven át tartó kutatásával bizonyította, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok formálására hatékony eszköz lehet a drámapedagógia. A drámatevékenység során a sze-

repbe bújás biztonságában lehetségessé válik a döntések következményeivel való szembenézés, gyakorolhatóak a különböző konfliktuskezelési technikák. Az ön- és társismeret fejlesztésével megvalósulhat a személyiség-fejlesztés, illetőleg a meglévő sztereotípiák leépítése is. Ily módon a dráma értékszocializációs erőnek tekinthető (Novák 2010).

A Drama Improves Lisbon Key Competencies in Education/ A drámapedagógia hatása a lisszaboni kulcskompetenciákra (DICE) elnevezésű kvantitatív kutatás két évig végzett kutatásokat 12 országban a drámapedagógia hatékonyságával kapcsolatban. A kutatásban 4475 13- 16 éves fiatal és egy ugyanekkora kontrollcsoport vett részt. A mintegy ötezer fiatal III, különböző típusú színházi nevelési, illetőleg tanítási dráma programon vett részt a DICE keretén belül. A kutatás igazolta, hogy a dráma pozitív hatást gyakorol a nyolc kulcskompetencia közül ötre is: fejleszti anyanyelvi kommunikációt; a tanulás tanulása kompetenciát; a személyközi, interkulturális és szociális kompetenciákat, az állampolgári és vállalkozói kompetenciát, valamint a kulturális kifejezőkészséget. A drámatevékenységet végző fiatalok összesen huszonnégy területen mutattak magasabb fejlettségi szintet kontrollcsoport-beli társaikhoz képest (Cziboly 2010b).

A nemzetközi eredmények szerint a tanítási dráma és színházi nevelési programokon résztvevő diákok azokhoz a társaikhoz képest, akik nem vettek részt ilyen programokban: „tanáraik értékelése szerint min-

den szempontból jobb teljesítményt nyújtanak”. „Magabiztosabbak azokban a feladatokban, ahol olvasniuk kell, vagy meg kell érteniük valamit”; „magabiztosabban kommunikálnak”; „több időt töltenek olvasással”; „kevesebb időt töltenek tévénézéssel és számítógépes játékokkal”; „sokkal inkább érdeklődnek a művészetek és a kultúra egyéb ágazatai iránt” (Cziboly 2010b: 27).

A DICE kutatásban összesen 1336, többségében 14-16 év közötti magyar fiatal is részt vett. A magyar diákok eredményei kontrollcsoportbeli társaikkal összehasonlítva „magabiztosabbak az olvasási és szövegértési feladatokban, kommunikációjukban”. „Inkább át tudják venni mások nézőpontjait”, „gyakrabban hoznak létre előadóművészeti produkciókat”, „gyakrabban írnak”. „Fontosabb számukra a kultúra”, „jelentősen több időt töltenek olvasással, alkotómunkával”, „kevesebb időt töltenek tévénézéssel, számítógépes játékokkal”. „Jelentősen több időt töltenek családjukkal, többet mennek kiállításra, múzeumba, színházba”. „Tanáraik szerint jobban kommunikálnak, jobb tanulási technikáik vannak; szociálisabbak, érettebb személyiségek; jóval aktívabban vesznek részt kulturális tevékenységekben” (Cziboly 2010a: 6-8).

IV. A projekt során megvalósuló tevékenységek és programok

A projekt előzményei

A „Színház az egész” projekt a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház és Könyvtár által már korábban megvalósított, igazoltan bevált „A színház házhoz megy” c. programjának szélesebb körű, három településen megvalósuló adaptációja.

A „színház házhoz megy” program keretében a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Házban a Soproni Petőfi Színház művészeinek közreműködésével a megelőző négy évben négy regényt dolgoztak fel általános iskolások házi előadások és a hozzájuk kapcsolódó drámapedagógiai módszereket használó foglalkozások keretében.

Az előadások tantermi színházként valósultak meg, a játéktér kereteit az osztályterem mérete és berendezése határozta meg. Egyszerre egy osztálynyi gyerek vett részt a tantermi előadásokon, négyzet vagy kör alakban körbe ülve a játéktérrel. A térbeli közelség eleve felkínálta a közvetlen bevonódás lehetőségét: a tanulók hol egy vagon utasainak, hol egy fogadás meghívottjainak szerepét kapták. Ezzel ugyanolyan státuszba kerültek, mint a korábbi vétket elkövető gyerekszereplők,

és a passzív nézői helyzet helyett résztvevőkké váltak. A tantermi színház az iskola nevelési-oktatási programját szervesen kiegészítve vonta be a diákokat a színház világába, s ugyanakkor tette a színházat magát a természetes tanulási folyamat részévé, a világ és önmaguk megértésének terepévé.

A feldolgozott művek olyan problémaköröket dolgoztak fel, amelyek megfeleltek a résztvevő diákok életkori sajátosságainak és érdeklődési körének. A művek drámapedagógiai eszközökkel történő feldolgozása pedig olyan élethelyzetekkel, magatartásformákkal szembesítette őket, amelyek átélése során életre szóló tapasztalatokat szerezhettek.

A Dúvadnevelde helyszíne a kiskorúak büntetőtelepe valahol Oroszországban. A tanulók a tantermi színház foglalkozásain végigkísérhették, hogy az ott töltött évek alatt a gyerekekből hogyan válik önálló személyiség nélküli, akarattalan „báb”.

A Semmi című előadás kulcsmotívumai: a lét értelmének örömteli bizonyossága és a létbe vetettség szorító érzése; meggyőződés és meggyőzés határvonalai; az egyén és egyéniség integritása és szabadsága; közösség és egyéniség alá-, fölé- és mellérendeltségi viszonyai; az elv és a megvalósulás, a cél és az eszköz ellentmondásai; az emberi közösség állati hordává züllésének stádiumai; a felelősség kérdése – a felelőtlenességgel és következményeivel való szembenézés nehézségei. Egy nyolcadikos fiút osztálytársai meg akarnak győzni arról, hogy a létezésnek és a cselekvésnek igenis van

értelme. A közösségi cél elérése közben azonban sorra megsértik egymás személyiségének integritását, ami végül tragikus következményekkel jár.

A Luke és Jon szintén érzékeny és húsba vágó kérdésekkel foglalkozik. Főhőse, a 13 éves Luke próbál visszatalálni régi életéhez, melyet édesanyja halálával elveszített. Édesapjára nem számíthat, mivel az alkoholban próbál vigaszt találni, így Luke magányosan küzd a fájdalmas hiánnyal és a tehetetlenséggel. Apa és fia megállíthatatlanul távolodnak egymástól. A darab feldolgozása az élet értelmén és önmaga helyzetén gondolkodó kamaszt segíti: szembesíti az elvesztett lény elengedésének lehetséges megoldásaival, egy esetleg romba dőltnek látszó élet újraépítésének esélyével, továbbá azzal, milyen a következményei vannak, ha felelősséget vállalunk valakiért.

A Bocsáss meg, Madárijesztő! történetének feldolgozása közben a fiatalok a közösségi elvárásoknak való megfelelés vagy elhatárolódás kérdéseivel; az önmagukkal való szembenézés felelősségével; a bocsánatkérés és elfogadás határaival foglalkozhattak Lenka és osztálytársainak konfliktusán keresztül.

A 35 kiló remény egy olyan 13 éves fiú története, aki képtelen megfelelni az iskolai követelményeknek. Amikor kicsapják az iskolából, nem tudja, hogyan legyen tovább...

A Színház az egész projekt e színházi nevelési projektet kívánta kibővíteni és adaptálni egy problémafeltáró regény segítségével, közösségi színházi előadás,

valamint drámapedagógiai foglalkozások révén. A projekt innovációja, hogy a három települési művelődési központ révén három település fiataljaira terjed ki, valamint az, hogy a színházpedagógiai módszereken túl egyéb módszerek bevonását is megvalósítja a projekt céljainak elérésében.

A célcsoporttal megvalósított szakmai programok

A Színházi nevelési program

A színházi nevelési program foglalkozásainak fókuszában valós emberi problémák a színház eszközeivel, illetőleg a drámapedagógia módszertanával történő feldolgozása állt.

A program alapját Henning Mankell ifjúsági regénye, a Csillagkutya képezte. A regény főhősei Joel, az anya nélkül növekedő kiskamasz, valamint a mindennapok nehézségeivel dacoló édesapja. Apát és fiát emlékeik, valamint a jövőről dédelgetett álmaik tartják életben. A regény az igazságkeresésről, a felelősségvállalásról, a barátságról, a jószág nehézségeiről, a fantáziáról, illetőleg a felnőtté válásról szól. A regény élethelyzetei, problémafelvetései a célcsoport életkori sajátosságaihoz, gondolat- és érzelmvilágához igazodóak, érdeklődési körüknek megfelelőek, ahogyan a regény főhőse is hozzájuk hasonlóan egy önmagát és a világban a helyét

kereső kiskamasz. A Csillagkutya tehát a legnagyobb tinédzserkori problémakör feldolgozásához nyújtott kiváló alapot.

A színházi nevelési foglalkozások havi rendszerességgel kerültek megtartásra mindhárom helyszínen, a balatonszemesi, a pécsi és a nagykanizsai általános iskolában, így a projekt megvalósítási ideje alatt összesen 72 alkalommal.

A foglalkozásokat vezető kiváló szakemberek a drámatevékenységeket rendszerezték, tréninggé szervezték, ily módon a célcsoport fiataljai fokozatosan ismerkedtek meg azokkal. A tudatosan átgondolt drámatevékenységek alkalmazásával a résztvevő fiatalok készségei és képességei, kompetenciái folyamatosan fejlődtek, hogy azután a tréning végén mindhárom helyszínen megvalósulhasson a kiindulópontul szolgáló ifjúsági regényből a gyerekek által készített színházi előadás.

Az első néhány hónapban a közösségépítést, a kapcsolatteremtési készségeket, az ön- és társismeretet fejlesztő drámatevékenységek domináltak. A résztvevő gyerekek közösségen belüli, mindennapi helyzetekben tanúsítható viselkedésmódokkal, magatartásmintákkal találkozhattak. Szembesülhettek egyéni és közösségi céljaikkal, kipróbálhattak alá-, fölé- és mellérendeltségi helyzeteket, valamint az ezek kezeléséhez szükséges kompromisszumképességüket is fejleszthették. A megfelelő együttműködési készség kialakítása után került sor a helyes térhasználat kialakítására, a fantázia,

a testi kifejezés fejlesztésére, valamint a lényeglátás és lényegkiemelés erősítésére. Az első hónapok célkitűzése volt a biztonságos mozgás, helyzetek, gesztusok elsajátítása is.

A gyerekek a drámatevékenységek hatására hamarosan képessé váltak a felszabadult játékra, így sor kerülhetett a dramaturgiai érzék fejlesztésére, valamint a színészi állapot tartásának elsajátítására is. A tréning alapozását szolgáló szakasz végére a gyerekek képessé váltak az osztott figyelemre, kezdték otthonosan érezni magukat a színpadon, képessé váltak az oldott és koncentrált játékra.

A tréning következő szakaszának elsődleges céljai a tanulók érzékszerveinek, megfigyelő és utánzó-készségének, figyelem összpontosító képességének, szókincsének, beszéd- és mozgáskészségének, együttműködési képességének fejlesztése volt. A drámatevékenységek arra irányultak, hogy a diákok tanulják meg szabadon, nyíltan kommunikálni saját és mások iránt érzett érzelmeiket, sajátítsák el a hatékony agressziókezelési módokat, váljanak kompetensekké az érzelmek felismerésében. Mindemellett a következő szakaszban megkezdődhetett a színészi kifejezőeszközök elsajátítása, valamint a színészi kifejezőképesség fejlesztése is. A szöveges improvizációk során a közös jelenetépítést, az egyértelmű jelenetindítást és -zárást, az egyre kifejezőbb játékot gyakorolhatták. Ebben a szakaszban a gyerekek kipróbálhatták magukat különböző karakterekként. E tevékenység már az előadás próbafolya-

matának közvetlen előzménye volt, hiszen a különböző figurák, szerepek, karakterek építésével a fiatalok előtt világossá vált, melyek számukra a legmegfelelőbbek, melyek állnak igazán közel hozzájuk.

A tréning következő szakaszában vette kezdetét az előadások szöveggönyvének létrehozása. Ez a munka mindhárom helyszín csoportjában a gyerekek aktív közreműködésével valósult meg. A szöveggönyvek a korábbi foglalkozásokon elhangzott mondatokból, szituációkból jöttek létre. A gyerekek a drámatanárok irányításával adott jeleneteket, improvizációkat rekonstruáltak, és kiragadtak belőlük általuk fontosnak gondolt dolgokat. Többször újrajátszottak régebbi jeleneteket, csiszoltak rajtuk annyira, hogy ezek a különálló improvizációk, jelenetek összeilleszthetőkkelé váltak. Ahogyan az egyik csoport vezetője fogalmazott: „mondhatni, ez a gyémánt esete, kidolgozatlanul értéktelen, de ha a megfelelő eszközökkel, türelemmel, kitartással kezdjük csiszolni, drágakő lesz belőle”.

A szöveggönyv e módszerekkel történő létrehozásának eredményeképpen mindhárom csoport által megalkotott szöveggönyv önazonosan épült fel, amelyet a gyerekek maximálisan sajátjuknak éreztek. Ugyanakkor ez a folyamat több szempontból is hasznos volt a gyerekek számára. A drámatanárok irányításával a gyerekekből igazán őszinte, mélyről jövő gondolatok törtek föl, amiket mindig megbeszéltek. Így a szöveggönyv megalkotásának folyamata tulajdonképpen felért egy önismereti, empátianövelő kurzussal.

A három szövegekönyv mondanivalójában azonos, megvalósításában azonban az adott csoport sajátosságainak megfelelően különböző lett. A gyerekek által közösen alkotott szövegekönyvekben fellelhetők a kiindulópontul szolgáló Csillagkutya című regény elemei, azonban nem azonosak vele, csoportonként egyediek.

A gyerekek – lévén, hogy sajátjuknak érezték a darabot - lelkesen álltak hozzá a próbafolyamathoz, maximális erőbedobással dolgoztak a próbákon. Ebben a fázisban történt a darab tökéletesre csiszolása. A csoportok a tréning során felhalmozódott tudást használva építették fel előadásaikat. A próbafolyamatban megtalálhatóak voltak a különböző drámatevékenységek, mint például a némajáték, a rögtönzés, az improvizáció. Az érzékenyítő tréning játékaiknak, gyakorlatainak alkalmazásával a gyerekek a próbák alatt csapatként viselkedtek, tekintettel voltak egymásra. Megéreztek, ha valakinek nem ment valami, és segítettek. Bizalommal fordultak drámatanáraikhoz is, akik mentorként figyelemmel kísérték és segítették a gyerekeket. A gyerekek a folyamat végéig asszertívak, kommunikatívak voltak, érezhető és látható volt a különbség a tréning kezdetén jellemző viselkedésükhöz képest. Külön öröm, hogy a próbafolyamat végére a gyerekek nagy része elolvasta a Csillagkutya-t.

A három csoport munkája 2019 júniusában kapcsolódott össze oly módon, hogy mindhárom csoport bemutatta az előadását a többieknek. A főpróbára Balatonszemesen, a Latinovits Zoltán Művelődési Házban

került sor. A gyerekek előadás előtti izgatottságát a csoportvezető drámatanárok lazítógyakorlatokkal igyekeztek csillapítani. Fontos volt, hogy a játszók mindenféle feszültség és indulat nélkül menjenek fel a színpadra és önmaguk lehessenek!

Az előadások mindegyike remekül sikerült. A nézők három különböző stílusú, de azonos témakört feldolgozó előadást láthattak. A gyerekek játéka varázslatos volt, hiszen nem másokért, hanem önmagukért, a játék örömeért játszottak. A gyerekcsoportok nagy érdeklődéssel figyelték egymás darabjait, és őszintén örültek egymás sikerének. Látható és érezhető volt, hogy nem csupán három előadás született, hanem sokkal inkább az történt, hogy a játszók a színházi nevelési tréning során közelebb kerültek önmagukhoz, olyan eszközöket kaptak, amelyek elkísérik és segítik őket az előttük álló hosszú úton. Nem a létrehozott előadás volt elsősorban fontos, hanem az oda vezető út, amely gazdagította a résztvevő fiatalokat. Ahogyan az egyik szakember megfogalmazta a színházi nevelési program kapcsán: „az út a fontos, nem a cél”.

Helyi Érték-pont

A darab közösségi feldolgozása alatt folyamatosan működött egy úgynevezett „Helyi Érték-pont”, amely a lokális problémák feltárását, egyéni, individuális meg tárgyalását tette lehetővé a célcsoport számára. A tevékenység során az ifjúság élethelyzetével kapcsolatban

folyamatos volt az együttműködés tájékoztatási, illetve tanácsadási feladatkörrel rendelkező helyi intézményekkel és szervezetekkel, ezáltal a célcsoport tagjai az ott lévő szakemberekhez bátran fordulhatnak problémáikkal, akik segítségükre voltak azok megoldásában.

Ifjúsági Civil Kamera

Színházi nevelési program során felmerült problémaköröket az Ifjúsági Civil Kamera foglalkozásain filmes adaptációk révén tovább vizsgálták a fiatalok. A foglalkozások célja az volt, hogy lehetőséget teremtsen az identitás, a másság és társadalmi címkézés témáinak iskolai keretek között történő feldolgozására.

A foglalkozások tematikájában szerepelt a boldogság, illetőleg a fogyatékoság. A fiatalok a Karmák című sorozat egy fogyatékkal élő család című epizódjának megtekintése után azzal a kérdéskörrel foglalkoztak, hogy vajon mi kell a boldogsághoz? Mi kell ahhoz, hogy az ember elégedett legyen saját életével még akkor is, ha éppen nem ideálisak az életkörülmények? A résztvevők körüljárták a felelősség és a tudatosság témakörét is. Beszélgetésindító filmként a Miért nem? című rövidfilmet nézték meg, amelynek témája az élelmiszerpazarlás a fogyasztói társadalomban. Ezután azzal a kérdéssel foglalkoztak, hogy kinek a felelőssége a pazarlás csökkentése, és hogyan lehet gyakorolni a tudatosságot fogyasztóként annak érdekében, hogy a pazarlás mértéke csökkenjen. A feldolgozott problémakörök között

szerepelt a szegénység és hajléktalanság is. A fiatalok a Karmák című sorozat „Egy hajléktalan férfi története” című epizódjának kapcsán fejthették ki gondolataikat ezekről a problémákról. Azt is megvizsgálták, hogyan is hathatna a szegénységben élőkre, ha a fogyasztói társadalom hatékonyabban tudná elosztani az élelmiszert és nem pazarolná azt. Az Ifjúsági Civil Kamera foglalkozásai a család témakörét is érintették. Az átmeneti otthonokban, állami gondoskodásban élő gyerekek sorsának megismerésével a fiatalok azzal szembesülhettek, hogy mennyivel és miben nehezebb, másabb annak a gyereknek az élete, aki nem családban nő fel. A feldolgozott problémák közül nem maradt ki a mai fiatalok mindennapjainak egyik fő tematizáló eleme, a mobiltelefon sem. A Telefonok című rövidfilm-sorozat kapcsán valós, a filmekben szereplő gyerekek által megélt események kerültek feldolgozásra, olyan történetek, amelyeknek középpontjában valamilyen módon a mobiltelefon nem megfelelő használata, illetőleg az általa generált problémák és konfliktusok álltak.

Érzékenyítő tréningek

Az érzékenyítő tréningek havi rendszerességgel három helyszínen, Balatonszemesen, Nagykanizsán és Pécsen kerültek megvalósításra.

Az érzékenyítő tréning foglalkozásain drámatevékenységeken keresztül a résztvevők segítő attitűdöt sajátíthattak el, megtanulhatták felismerni saját korlá-

taikat, határaikat, a tapintatos, de egyértelmű közlések módját. A különböző szituációs és helyzetgyakorlatok által a fiatalok bővíthették kommunikációs eszköztárukat, a verbális és nonverbális kommunikációban egyaránt. A foglalkozások hozzásegítették őket ahhoz, hogy pontosan érzékeln tudják saját szerepüket, képesek legyenek kezelni a kialakult játszmákat, valamint a konfliktusmegoldó készségüket fejlesszék. Az érzékenyítés során a résztvevőkben zajló nem tudatos folyamatok az attitűd és viselkedés megváltozását, a szociális és érzelmi kompetenciák fejlődését segítették. Az érzékenyítő tréning foglalkozásai tapasztalati úton történő tanulással lehetőséget nyújtottak a résztvevőknek arra, hogy felelősséget vállaljanak saját életük irányításában.

Az érzékenyítő tréning kisebb csoportokkal zajlott annak érdekében, hogy a résztvevőknek lehetőségük legyen minél nagyobb aktivitással megélni, átélni az foglalkozásokat. Lehetősége nyílt a részvételre a célcsoport fiataljain kívül azok családtagjainak, valamint az oktatási-nevelési intézmények, illetőleg a közművelődési intézmények munkatársainak is.

Önértékelés, egyéni hatáskeltés előadássorozat

A programelem elsődleges célja az volt, hogy a résztvevők képesek legyenek elemezni saját képességeiket, meghatározni és elérni egyéni céljaikat; átlépni a határaikat, döntést hozni, problémákat megoldani; hatékony

kommunikációval azonnali hatást kiváltani; bármilyen helyzetben megnyerni más emberek egyetértését.

A megvalósítás során két alkalommal lebonyolított három napos előadássorozat során az előadások a társadalmi lét, a viselkedéskultúra, a magánélet és a közösségi élet közötti magatartásbeli különbözőség és hasonlóság felismerését tette lehetővé. Nagy hangsúlyt kapott az énkép, a viselkedéskultúra és az empátikus képesség fejlesztése, mivel a célcsoport tagjai között nagy arányban fordultak elő a hátrányos, illetőleg halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek.

Az előadássorozat alapvető kiindulópontjául a pályaeérettség témaköre szolgált, amely a magatartás pályán tanúsított fejlettségi szintjét jelenti. Fő elemeit a tervezési készség, az aktivitás, az informáltság, a döntési kompetencia, valamint a realitásorientáció alkotják. Mivel a színházi helyzetek az élet különböző stációinak reprodukciói, ez a témakör lehetővé tette különböző magatartásminták bemutatását és tapasztalatszerző helyzetgyakorlatok kipróbálását játékos formában, a tanítási dráma segítségével. A drámatevékenységek által a tanulók azokkal a cselekvésekkel találkozhatnak, amelyeket a társadalmi elvárások definiálnak, és az egyénnek a meghatározott életszakaszokban kell azokkal megbirkóznia.

A nagy figyelmet igénylő fogalmi meghatározásokat kreatív, drámapedagógiai foglalkozások szemléltették a csoportösszetételnek megfelelően. A programelemet megvalósító szakemberek nagy odafigyeléssel és

gondossággal készítették elő az egyes tevékenységeket annak érdekében, hogy a különböző képességű és motivációjú gyerekek figyelmét felkeltsék és fenntartsák, valamint közösségi, tehát együttes tevékenységre sarkallják őket. A szakemberek felhasználták a tanulók rögtönzött ötleteit, és azokból éles szemű dramaturg módjára építkeztek.

Az empátia, a mások iránti figyelem, a másik fizikai és lelki elfogadására irányuló gyakorlatok, a koncentrált jelenlét, a belső elcsendesedésre irányuló játékok, vagy az együttműködésre, s nem utolsósorban a kreatív, problémamegoldásra szolgáló játékok felszabadult hangulatot, nagy örömet idéztek elő a gyerekekben.

Nagy érzelmi visszhangra talált a foglalkozás végén a csoportban körbe menő üzenetként a kézszorítás, amely arra utal, hogy az előadásorozat, illetőleg a drámapedagógiai módszerek alkalmazása nyomot hagyott a tanulóknban.

Döntési mechanizmus és képesség előadásorozat

A döntési mechanizmusról és annak képességéről szóló előadásorozat az ember döntéseit befolyásoló tényezőkről szólt. A tematika kitért a fiatalok egymásrautaltságára, a kamaszkori viselkedés jellegzetességeire, a mikrokörnyezet és társadalom analógiát képező jelenségeire, valamint a többségnek és a személyközi viszonyoknak a döntésekre gyakorolt hatásaira. Az egyes ismeretközlő előadásrészeket drámatevékenységek kö-

vették. A tanulók megtapasztalhatták, hogy az ember döntései mögött nagyon gyakran ellentmondó döntési szabályok állnak, amelyek sokszor letérnek a racionalitás ösvényéről. Szembesülhettek többek között szimbólumok, és előítéletek által vezérelt ember, az érzelmei által elvakított ember, csoport (vagy a tekintély) nyomásának magát alávető ember, a gondolkodás nélkül, pillanatnyi benyomásai („gut-reaction”) alapján döntő ember döntési mechanizmusaival, illetőleg az effajta döntések lehetséges következményeivel.

Az előadássorozat hatására – remélhetőleg - javul a tanulók döntési folyamatainak megalapozottsága, valamint erősödik a távlati gondolkodás képessége. Az elsajátított tudás és az átélt tapasztalatok hatására döntési folyamataikban olyan stratégiai szemlélet alakul ki, amely elősegíti tudatos, megalapozott döntéseik meghozatalát.

Kompetenciafejlesztő napok

A programba bevont tanulók a kompetenciafejlesztő napok keretében interaktív, beavató színházi előadáson és foglalkozáson vehettek részt. A gyerekek Arany János A nagyidai cigányok című alkotásával ismerkedtek meg a felvidéki Csavar Színház színészenek, Gál Tamás, Kaleidoszkóp-díjas színművész tolmácsolásában.

Az előadás során a közönség soraiban helyet foglaló gyerekek maguk is az előadás szereplőivé váltak: a színész és a zenész szereplők interaktív előadást varázsoltak. Az előadás utáni szerepjátékos foglalkozáson

és szakmai beszélgetésen pedig a színházi formanyelv sajátosságaival, a darab értelmezésével, a rendező szándékával, illetőleg a színház működésének megismerésével foglalkoztak.

A vidám hangulatú rendezvények maradandó élményt nyújtottak a résztvevőknek, bővítették a tanulók tudását, szélesítették műveltségüket és hozzájárultak kompetenciáik fejlődéséhez.

Nyári Színházi Napok

A Nyári Színházi Napok rendezvényei a projekt megvalósítási ideje alatt négy alkalommal kerültek megrendezésre. A rendezvényeken a projekt célcsoportját képező balatonszemesi, nagykanizsai és pécsi diákok, pedagógusok és a szakmai megvalósítók vettek részt. Mind a négy alkalom szorosan kapcsolódott a Színházi nevelési programhoz. Az első Nyári Színházi Napok rendezvényei megalapozták azokat, a többi pedig elmélyítette az ott elsajátítottakat.

Az első Nyári Színházi Napokon a tanulók kipróbálhatták magukat a színházi formanyelvhez kapcsolódó területeken. Ez egyfelől felkeltette a diákok kíváncsiságát a színházi-drámai tevékenységek, a közös alkotás lehetősége iránt, valamint hatékonyan fejlesztette nyelvi kifejezőképességüket, nonverbális kommunikációjukat, kreativitásukat, együttműködési és koncentrációs készségüket. A tanulók láthatóan motiváltan részt vehettek beszédtechnikai tréningen és improvizációs játékokban.

Megismerhették a jelenet- és színdarabkészítés fogásait, kreatív ének-zenei-táncos gyakorlatokban és szabad játékban vehettek részt. Nagy hangsúlyt kapott a gyerekek egymással való kommunikációjának elősegítése, amellyel elsajátíthatták a színházi pedagógiai formák alkalmazásához szükséges analitikus-értelmező befogadói attitűdöt, a közös munkához megfelelő nyelvezetet, nyitottságot, és kulcsot kaptak saját gondolataik kifejezéséhez. További hozadékként ezen az alapozó eseményen kialakulhattak olyan informális gyerek-gyerek kapcsolatok a különböző környezetből jövő csoportok tagjai között, amelyek a továbbiakban elősegítették a korosztályos találkozók hatékony tapasztalatszerését, a különbözőségek és közös pontok felfedezését.

A Nyári Színházi Napok további három rendezvényen folytatódtak az első, alapozó rendezvény tevékenységei. A gyerekek örömmel vetették bele magukat a közös munkába. Érezhető volt a pozitív, felszabadult légkör, amely nagy könnyebbséget jelentett a későbbi munka során. Az is látható és érezhető volt, hogy a résztvevőkben a korábbi találkozások mély nyomot hagytak, gyerekek és felnőttek egyaránt kapcsolatokat építettek más helyszínről jövő társaikkal.

Filmes nyári napok

A filmes nyári napok többnapos, bentlakásos programok voltak a nyári szünetekben. A programok célja az volt, hogy a gyerekek néhány napra rendezővé, ope-

ratórré, hangmérnökké, színésszé váljanak, válhassanak, valamint megismerkedhessenek az utómunka alapjaival is. Csapatokba szerveződve bontakoztassák ki kreativitásukat, mobiltelefonjaik segítségével hozzák létre saját kisfilmjeiket.

Az első nyári filmes napok fő pedagógiai fókuszát a saját vélemény és személyes érzelem csoportos kooperációban való megfogalmazása volt a film és képi világ eszközeivel. A résztvevők két szerepben alakították a foglalkozásokat. A kurzus első felében nézőként és értelmezőként, majd a második részben alkotóként tevékenykedtek.

Az első részben a diákok változatos témájú dokumentumfilmeket nézhettek meg. A filmek által szakértők közreműködésével körüljárták a szegénység fogalomkörét (Gondolatok a szegénységről című dokumentumfilm), megismerkedtek a devecseri vörösiszap katasztrófában károsult példamutató roma közösség életével, egy hajléktalan fiatalember sorsával (Egy hajléktalanembertörténete), egy Down-szindrómás zenész történetével. A kisfilmek megtekintése után rövid elemzéssel vezették át a szakemberek a társadalmi kérdésköröket a filmes aspektusba. Az élményt nem pusztán a filmes alapanyag szolgálta, hanem a kétféle nézőpont, érzelmi (nézői) és alkotói (operatőri) funkciók megkülönböztetése. A kétoldalú impulzus, a szociológiai gondolkodás, illetve a filmes perspektivikus látásmód megízlelése koncentráltabban és komplexebben segítette a készségfejlesztést. Mindez felkeltette a fia-

talok érdeklődését a dokumentumfilmezés, valamint az életutak és lehetőségek iránt, illetőleg ráirányította a figyelmüket a kitörés, a felemelkedés lehetőségére, a képességek felfedezésére, ily módon hatást gyakorolva gondolkodásmódjukra.

A nyári filmes napok a filmkészítés és a forgalmazás alapjaival is megismertették a tanulókat. Azzal, hogy a változó piaci körülmények mellett nemzetközi szinten hogyan tud versenyképes lenni egy film, milyen az az amerikai „know-how”, és hogyan zajlik egy nemzetközi filmkészítés. A tananyag elsősorban a műfajokat követő közönségfilmekkel foglalkozott, ezek alapelemeit, motívumrendszerét és struktúráját sajátíthatták el a diákok. A nyári filmes napok egy közös alkotásnak adott teret. A gyerekek több műfajban is kipróbálhatták magukat így: kisfilm, animáció, gif és videóklip. Mindennap más helyszíneken forgattak a saját maguk által kitalált forgatókönyvek alapján.

Mindezek mellett a nyári filmes napok filmes szakmai beszélgetésekre épülő mentorprogramként is funkcionáltak. A program rész célját ugyanis a kortárs segítő fiatalok képzése, mentori szerepre való felkészítése képezte, hogy ők visszatérve iskola közösségeikbe potenciális oktatói lehessenek kortársainak, valamint elsődleges segítőiként szolgáljanak a drogok szempontjából veszélyeztetett kortársaiknak. A szakemberek a leendő kortárs segítő tréningeket a kortárssegítő modellprogram szerint haladva képezték, majd azt kiegészítették egy drogpreevenció felkészítő tréninggel is,

hogy képesek legyenek majd mentorként működni saját iskolai közegükben.

A filmes nyári napok tevékenységei minden szempontból újító hatásúak voltak, hiszen a megvalósítás helyszínein nem történtek még hasonló, komplex kezdeményezések.

Csapatépítő tréningek

A programban résztvevők és a szakmai megvalósítók a projekt megvalósítási ideje alatt hat alkalommal vehettek részt egynapos közös szabadidős programként szervezett csapatépítő tréningen. E tréningek lényege az egyén azon képességeinek fejlesztése volt, amelyek alkalmassá teszik a csapatban való együttműködésre, csapatjátékossá válására. A cél a különböző egyéniségek kibontakoztatása mellett a résztvevők csapattá kovácslása volt.

A tréningeken mindez szakképzett tréner vezetésével a mindennapi gyakorlatoktól eltérő, szokatlan és újszerű feladatok segítségével zajlott. Az átélt élmények hatására a diákok vidám hangulatban ismerhették meg egymás és önmaguk rejtett képességeit.

A tréning részét képezte egy interaktív előadás és egy foglalkozás is. A témát az emberi kapcsolatok, az egyén és a közösség, a társadalom alkották. A foglalkozás vezetője, a társadalomról, az érzelmek kinyilvánításáról, a családi kapcsolatokról, a szeretetről, a szeretet igényéről beszélgetett röviden elsőként. Ezután fokozatosan

tért át a társadalomra: a családi életből a magánéletbe, majd a közéletbe, párhuzamba állítva a legfontosabb célkitűzéssel, amely a valós szinergiát jelenti ezek között: a tettvágy a jóra, az ambíció és a motiváció témakörére. Olyan fogalmakat tisztázott a gyerekekkel, mint a társadalom, a közösségi lét, a hontalan és a hajléktalan közötti különbség. A beszélgetés érintette a politika, a döntéshozás szintjét is.

Mindezt a tanulók egymásközi és a pedagógusokkal kialakított folyamatos interakcióját használva, konszenzusos beszélgetések, játékok és helyzetgyakorlatok övezték. A játékok és a gyakorlatok a bizalom, az óvatosság, a segítségnyújtás és tettekézség jegyében zajlottak.

A csapatépítő tréning együttes fejlesztést valósított meg, fejlesztőleg hatott a résztvevők közötti kommunikációra és együttműködésre. Mindemellett pozitív hatást gyakorolt az alkalmazkodásra, a motivációra, a döntéshozatalra, a konfliktuskezelésre, az időgazdálkodásra, valamint a stresszes helyzetek kezelésének képességére.

Korosztályos partneri találkozók

A projekt megvalósítási ideje alatt hat alkalommal a pécsi, balatonszemesei és nagykanizsai tanulók, valamint a projekt megvalósítóinak részvételével korosztályos partneri találkozókra került sor a kapcsolatépítés és együttműködés jegyében.

A projekt elején megvalósuló korosztályos találkozók elsődleges célja az ismerkedés volt. A rendezvény lebonyolítói ennek érdekében ismerkedő és bizalomjátékokkal alapozták meg a tanulók számára azt a bizalmi-informális légkört, amelyben őszintén beszélhetnek az általuk érzékelt, korosztályukat is érintő problémákról. Nagycsoportos beszélgetés keretében a tanulók megfogalmazhatták az őket leginkább aggasztó problémákat saját szavaikkal, saját élményeik alapján. A gyerekek által megnevezett nehézségek és veszélyek között nagy település szerinti különbségek mutatkoztak, ám mindhárom helyszín tanulói által említésre került a szenvedélybetegségek, a csonka családok, a bullying, az anyagi nehézségek problémaköre. Ezután a tanulókat kisebb csoportokra osztva kerekasztal-beszélgetések formájában e négy témában kerestek lehetséges megoldásokat az adott helyzetekre a jelenlévő pedagógusok segítségével. A kiscsoportos megbeszélések eredményeit két-két tanuló osztotta meg a többiekkel egy összegző beszélgetés keretében.

A rendezvények sikerességét mutatja, hogy megfelelő kérdésfeltevéssel a különböző szociális környezetből jövő tanulók motiválhatókká váltak az együttgondolkodásra, egymás megismerésére és meghallgatására.

A találkozók alkalmával többféle témaköröket dolgoztak fel, különböző segédeszközökkel. Volt, amikor a tanulók mindhárom helyszínről egy általuk a településükön leginkább észlelhető problémákról, nehézségekről készített rövid videóval érkeztek.

A videók közös megtekintése után a résztvevők értékelték a látottakat közös megbeszélés formájában. Ezt követően a tanulók a fő témák szerint kisebb csoportokra osztva a színházi nevelési módszertan segítségével dolgozták fel a látottakat. Ezek a kiscsoportos foglalkozások elsősorban a diákok véleményének kibontására, a kölcsönös figyelemre, a problémák minél teljesebb feltárására helyezték a hangsúlyt. A már említett programelemekben „megedződött” diákok teljes ösztönös és figyelemreméltó kreativitással fordultak az adott témák felé, így minden csoportban tartalmas foglalkozások jöhettek létre.

A találkozók lényeges tanulságaként láthatóvá váltak az azt megelőző programok során létrejött diák-diák kapcsolatok, amelyek bizonyosságot jelentenek a csoportközi találkozások fontosságáról. Az eltérő anyagi-társadalmi-szociokulturális környezet az élményszerű találkozásoknak köszönhetően nem akadályozta a tanulókat az informális kapcsolatok felépítésében, sem az egymás felé forduló kíváncsiságban és nyitottságban.

A találkozók alkalmával megtartott problémafeltáró beszélgetések jellemzően kiscsoportos formában zajlottak.

A korosztályos partneri találkozók közelebb hozták egymáshoz az eltérő településen élő, sok esetben különböző családi háttérrel rendelkező gyerekeket. Megfigyelhető volt a tanulók viselkedésének, kommunikációjának, kapcsolatteremtési készségének határozott és pozitív irányú változása a projekt kezdetéhez képest.

Nyármarasztó Fesztivál

A Nyármarasztó Fesztivál színes programokkal – animációval, népzenevel, koncerttel, ünnepi megemlékezéssel, színházi előadással várta a vendégeket, köztük a programban résztvevő célcsoport fiataljait is.

A tanulók a fesztivál keretében színházi, zenei és egyházi programok mellett részt vehettek a Révben – társas színjáték dramaturgiai csavarokkal című drámapedagógiai programon is. A színjáték alapszituációját egy önmagát kereső kamasz története adta, amely egyfajta megalapozását adta a Csillagkutya színházi nevelési programban történő feldolgozásának.

A fesztiválon a gyerekek megtekinthették Méhes Csaba pantomimművész előadását, Orosz György Stand Up fellépését, valamint részt vehettek a Radio-live és a Keep Floydning koncertjein és Fekete Jenő Blues koncertjén.

A Nyármarasztó Fesztivál programjai tartalmasszó- rakozási lehetőséget nyújtottak a gyerekek számára, valamint hozzájárultak kulturális kompetenciáik fejlesztéséhez.

Latinovits Zoltán Vers- és Prózamondó Találkozó

A 2018. június első hétvégéjén középiskolás és felnőtt versmondók részére rendezett találkozó értékes kulturális találkozót jelentett a projektben résztvevő száz diáknak és pedagógusaiknak is. A találkozónak

a balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház adott otthont.

A színházi nevelési projekt részeként először Latinovits Zoltán életművét ismertettük meg kiállítás, filmvetítés, beszélgetések és játékok révén projektben résztvevő tanulókkal, mivel a nagyszerű művészt a mai fiatalok sajnos kevésbé ismerik.

Latinovits sírjánál Wiegmann Alfréd Radnóti-díjas rendező mondott beszédet. Ezt követően. Takács József, Balatonszemes polgármestere megnyitó beszédében ismételten hitet tett Latinovits Zoltán, és immáron egész családja emlékének ápolása mellett. A versünnap résztvevői meghallgathatták Huzella Péter Kossuth-díjas zeneszerző, előadóművész és Zalán Tibor József Attila-díjas költő közös estjét.

A találkozó résztvevői középiskolás és felnőtt kategóriában, két fordulóban tolmácsoltak verseket. Többségében avatott tolmácsolásban XX. századi költők versei hangoztak el. A hangulatos találkozón való részvétel hozzájárult a projektben résztvevő tanulók műveltségének növeléséhez, valamint kulturális kompetenciájának fejlesztéséhez.

Bujtor István filmfesztivál

Több, mint kétezren látogattak el a IX. Bujtor István Filmfesztivál programjaira Balatonszemesre. A filmfesztivál versenykiírása négy műfaji kategóriát jelölt meg: játékfilmet; dokumentum- vagy ismeretterjesztő

filmet; animációs, fikciós, kísérleti rövidfilmet; valamint versfilmes műfajt. A verseny nyitott volt önálló alkotók és műhelyek, filmstúdiók számára is. Egy alkotó, illetve stúdió legfeljebb öt filmmel nevezhetett, amelyek hossza egyenként csak indokolt esetben haladhatta meg a 60 percet. A nevezett 64 alkotásból 25 film került végül vászonra, közönség elé.

A kisjátékfilmek között fődíjat nyert a *Les recherches continuent – Engedj el!* című játékfilm Goztola Krisztina főszereplésével, aki első ízben mutatkozott be producerként. A kísérleti fikciós és animációs kategóriában a *Lélekszakadva (Hotfoot)* nyert, Körtési András rendezésében. A dokumentumfilmek mezőnyében Jurkovics Milán és Poroszkla Magyar Zsolt filmje, a *Méhek között* végzett az élen, míg versfilm kategóriában Zámbori Soma filmje, a *Híd-avatás* győzött.

Kiemelt különdíjat kapott Gál Sándor rendezésében a *Messze az otthon c.* játékfilm, Ledó Barnabás versklipje, az *Itt feledtek*, a dokumentumfilmek között Chilton Flóra *Bagázs* című alkotása, az animációs filmek között pedig Helstáb Martin *Meg Kell Dögleni* című rajzfilmje.

Küöldíjban részesült a *Reziliencia* és a *Hiába is hisztizel* című alkotás, a *Bujdosó*, a *Handcuffs/A Bilincs*, az *Olvasáskor* és a *Töredék* című versklip. A kisjátékfilmek között az *Ádám fullad*, az animációs filmek között *A Tolvaj*, a kísérleti fikciós alkotások között *Az Elveszett* kapott különdíjat.

A 25 döntős versenyfilm megtekintése mellett a közönség beszélgethetett az alkotókkal. A versenyfilmek mellett az alkotói beszélgetések érdekelték leginkább a programban résztvevő fiatalokat az ország legnagyobb nyári filmes seregszemlájén. Az alkotókkal való beszélgetés, illetőleg a különböző filmes műfajokkal való találkozás maradandó élményt nyújtott a projektbe bevont fiatalok számára.

Egészségnapok

A projekt megvalósítási ideje alatt a programba bevont fiatalok egészségnapon is részt vehettek mindhárom helyszínen. Ezek a rendezvények a testnevelés, a kultúra, a személyiségfejlesztés és a közösségépítés jegyében teltek.

A fiatalok Szentgyörgyi Romeo, a nemzetközi sikereket elért sportoló irányításával különböző mozgásos fejlesztő gyakorlatokat végeztek. A könnyed testmozgásra ösztönző testgyakorlatok és játékok fejlesztőleg hatottak a diákok fizikumára, mozgáskultúrájára, valamint interakciós készségére. Mindemellett fejlesztette önfegyelmüket és koncentrációjukat is.

A rendezvény fontos aspektusa volt a csapatépítés is. A közös testmozgás során a csapatban végzett feladatok szoros együttműködésre is készítették a gyerekeket, ami nagyban elősegítette az összetartozás érzetének kialakulását. A közös sporttevékenységek során más körülmények között gátlásosabb diákok is megnyíltak társaik

felé, könnyebben létesítettek kapcsolatot a többiekkel. A visszahúzódóbb, kevésbé extrovertált vagy nyelvi kommunikációban kevésbé motivált diákok is közelebb kerülhettek társaikhoz.

Az elismert sportember jelenléte inspirációt is nyújtott a diákoknak saját céljaikért és álmaikért való küzdéshez, hiszen személyisége, küzdeni tudása, életútja érdeklődési körtől függetlenül bármelyik gyermek számára példaképként szolgálhat. Az élsportoló beszélt a gyerekeknek test, lélek és a szellem együttes higiénijáról; a fizikai, a szellemi és a lelki egyensúly megőrzéséről, az önuralomról, valamint a következetes látásmódról is. Felhívta a figyelmet a tudatmódosító szerek rendkívül káros hatásaira is. Az előadás érintette az egyre inkább terjedő iskolai erőszak témakörét is, valamint kitért a konfliktusok kezelésének eszközeire és lehetőségeire is.

Futsal show

A projekt kiegészítő programelemeként a programban résztvevő tanulók a futsal show keretében a labdarúgás egy speciális változatával, a futsal-lal ismerkedtek meg. A két szakember először a futball és a futsal különbségeit mutatta meg a tanulóknak, majd ismertették a sportág eredetét. A játék eredete Uruguayba vezethető vissza, ahol 1930-ban Juan Carlos Ceriani Gravier ötlötte ki a labdarúgás mini, 4+1-es változatát, az ifjúság versenyeztetésére. A játékot kosárlabda játéktéren játszották,

palánkok nélkül. A játéknak ez a változata több mint 70 éve létezik Braziliában. Már az elejétől kezdve 4+1-es (négy játékos és egy kapus) rendszerben játszottak a játékosok. Gyermekkorában Rivelino, Zico, Socrates, Ronaldo, Ronaldinho is ezt a játékot játszotta.

A szabályok elméleti és gyakorlati bemutatása után oldott, jó hangulatú baráti mérkőzések következtek, a tanulók kétszer 10 perces mérkőzéseket játszottak. A játék során megnyilatkoztak a gyerekek személyiségjegyei. Többen presztízst csináltak a meccsekből, aminek hatására nem csak egyénileg, de csapatként is egyre jobban összpontosítottak. Hamar rájöttek, hogy egy-egy hiba után ki kell segíteni a másikat, hiszen csak így lehetnek eredményesek. Több mérkőzés alatt hozzászoktak a győzelem és a vereség érzéséhez egyaránt. A sportszerűség - a Fair Play - ekkor végig jelen volt a meccseken, hiszen az esetleges szabálytalanságok után a diákok mindig elnézést kértek a társaiktól. Az összecsapások végén kezet fogtak a felek. A nyerteseket a többi csapat és a szervezők tapsal jutalmazták.

A játék olyan fontos kompetenciákat fejlesztett, mint a társas együttműködés, a mozgáskoordináció, az azonnali döntéshozatal, a felelősségvállalás, önfegyelem, illetőleg a gyors és hatékony kommunikáció képessége. Mindemellett hozzájárult a test-szellem-lélek hármas párhuzamos és egymást elősegítő gondozásához, a kompetenciafejlesztés mellett segítette a korosztálynak megfelelő mozgáskoordináció kialakulását, valamint a tanulók testtudatának fejlődését.

Szakmai tevékenységek

A Színház az egész pályázati projekt céljai és tevékenységei között a célcsoporttal kapcsolatos fejlesztési célok mellett egyéb szakmai célok is szerepeltek az eredmények elérésének érdekében. Az adaptációs kísérlet eredményes megvalósítása érdekében fontos célkitűzés volt a hálózatépítés, a helyi és szakmai együttműködések létrehozása a projektbe bevont partnerekkel, valamint az adaptációs rendszer megvalósulását követő monitoring rendszer kialakítása és működtetése, illetőleg a projekt keretében megvalósult adaptációs kísérletek további alkalmazásának előkészítése, a módszerek országos elérésének biztosítása.

Fenti szakmai célok elérése érdekében tréningek, konferenciák és tapasztalatmegosztó rendezvények valósultak meg a projekt szakmai megvalósítóinak, illetve a bevont partnerek képviselőinek részvételével.

Konferenciák

A pályázati projekt megvalósítása alatt három alkalommal került sor konferencia megrendezésére. A nyitó, közbenső és záró konferenciákon a célcsoport és a szakmai megvalósítók a projekt megvalósításának aktualitásairól értesülhettek. A konferenciák hozzájárultak a projekt szakmai megvalósításában fontos kérdések tisztázásához, valamint az együttműködés szintjének javításához.

Adaptációt előkészítő és utánkövető szakmai tréningek

A projekt megvalósításának kezdetén mindhárom helyszínen sor került a TIE módszerek adaptációját előkészítő szakmai tréningre a pályázat helyi megvalósítóinak részvételével. Az előadók kitértek az innovatív művészetpedagógiai módszerek széleskörű alkalmazhatóságára és közismereti tárgyi jelentőségére. A résztvevők megismerhették a színházi-drámaórai formák erkölcsi nevelési, kompetenciafejlesztő és preventív hatékonyságát, valamint a Bolton-féle felosztás alapján elkülönítették a Theater In Education-foglalkozásokat a rokon formáktól, különös tekintettel annak határtérületeire. A résztvevők megismerhették a már létező hazai és külföldi projektek kedvező tapasztalatait, majd a gyakorlatban, személyes tapasztalatok alapján, tanuló szemszögből is megtapasztalhatták az alkalmazandó módszer sajátosságait.

Az adaptációs utánkövető tréningek célja olyan tudás átadása volt, amelyet a munkatársak bármilyen környezetre képesek adaptálni. A tréningek felkészítették a résztvevőket a különböző területeken jelentkező szakmai kihívásokra. A projekt szakmai megvalósítóinak módja nyílt a módszer gyakorlati megjelenési formáinak megismerésére, amelyet videofelvételek, konkrét foglalkozástervek és a jelenlévők tapasztalatainak megbeszélése alapozott meg. A tréning kitért a helyspecifikus kihívások és a helyi környezet különbségeire, amelyek meghatározzák az elérni kívánt pedagógiai célokat.

Felkészítette a munkatársakat arra, hogy képesek legyenek az eltérő környezetnek és kihívásoknak megfelelően válogatni a felkínált széles eszköztár elemeiből annak érdekében, hogy azok a saját településükön felmerülő problémáknak, szervezeti struktúráknak, fizikai-kulturális környezetnek leginkább megfeleljenek.

Tapasztalattmegosztó rendezvények

A projekt ideje alatt összesen hat alkalommal került sor tapasztalattmegosztó rendezvényre, ahol kerekasztal beszélgetések formájában a projektbe bevont intézmények szakmai megvalósítói és a hálózatba bevont partnerek oszthatták meg egymással tapasztalataikat. A tapasztalatok megosztása mellett szakértők bevonásával a megvalósítók segítséget kaphattak a projekt szempontjából legjobb megoldások megtalálásához.

A projekt megvalósítóinak beszámolóiból a projekt megvalósításának utolsó szakaszában kitűnt, hogy a projekt sikerrel fejlesztette a résztvevők kognitív képességeit, a szociális, anyanyelvi és kulturális kulcskompetenciáit, gyarapította tudásukat, és nem utolsósorban játékoságával maradandó élményekhez juttatta a diákokat. A projekt által az iskolai közösségekbe a drámajáték, drámapedagógiai és médiai foglalkozások széles pedagógiai élmény- és eszköztárát jutott el, amely helyi pedagógiai célok érdekében a későbbiekben is felhasználható marad. A megvalósítók egyetértettek abban, hogy a kooperáció során mind a tanulók, mind a meg-

valósítók között létrejött informális és munkakapcsolati többlet, a tapasztalatok, valamint a megismert komplex pedagógiai eszköztár olyan értéket hordoz, amelyet a projekt lezárultával is építeni és gondozni kell további együttműködés formájában.

Adaptálható eredmények

A „Színház az egész” projekt a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház és Könyvtár által már korábban megvalósított, igazoltan bevált „A színház házhoz megy” c. programjának szélesebb körű adaptációja volt, amely három településen, három konzorciumi tag, valamint több civil szervezet bevonásával valósult meg.

A projekt a helyi problémák újszerű megközelítésével a korábbi megoldásoknál hatékonyabban és eredményesebben járult hozzá a lakosság társadalmi helyzetéből, illetőleg a területi jellemzőkből eredő hátrányok kompenzálásához, valamint a marginalizálódott társadalmi csoportok társadalmi-gazdasági integrációjához. A helyzetelemzés során feltárt problémákra a szakmai-módszertani kiadványban bemutatott, innovatív módon, a dráma- és színházpedagógiai nevelés segítségével új tanulási tartalmak létrehozásával, új típusú tanulási formák kialakításával, az élethosszig tartó tanulás feltételeinek megteremtésével, készség-, képesség-, kompetencia és személyiségfejlesztéssel reagált.

A projekt által megvalósított programsorozat során a különböző társadalmi háttérű, eltérő szemléletű gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően saját környezetükben ismerték meg társadalmukat, a lokális problémákat. A színházi nevelés által az alkotó szembesülés során a problémák és megoldási lehetőségeik feltárásával közelebb kerültek saját életük jelenlegi, illetőleg későbbi nehézségeinek megoldásához.

A projekt mindemellett a drámapedagógia eszköztárából eredő sokoldalú fejlesztést valósított meg: hozzájárult a résztvevő fiatalok anyanyelvi, kulturális és szociális kulcskompetenciáinak fejlődéséhez, mindezzel hosszú távú hasznosulást valósítva meg.

A projekt eredményei részletesen:

- Enyhítette a tanulók szociokulturális háttéréből adódó hátrányait, hozzájárult a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásához a drámapedagógia komplex fejlesztő hatásának érvényesítésével a Színházi nevelési program foglalkozásain, a Kompetenciafejlesztő napokon, valamint a Nyári Színházi Napokon különös tekintettel kommunikációs készségek, anyanyelvi kompetenciájuk fejlesztésére.
- Hozzájárult tanulók végzettség nélküli, korai iskolaelhagyásának csökkentéséhez. A Színházi nevelési program foglalkozásain, az Önértékelés és egyéni hatáskeltés, valamint a Döntési mechanizmus és képesség előadássorozat alkalmain ugyanis

fejlesztette alap- és kulcskompetenciáikat, önismertüket és személyiségüket, korrigálta értékszocializációjukat.

- A Nyári filmes napok, a Színházi nevelési program, a Nyári Színházi Napok sokoldalú képesség- és kompetenciafejlesztést valósított meg, amely által a projekt hosszú távú, pozitív hatást gyakorolt a tanulók majdani munkaerő-piaci helyzetének alakulására. Ezzel hozzájárult a marginalizálódott társadalmi csoportok társadalmi-gazdasági integrációjához is.
- Elősegítette a tanulók integrációját, társadalmi felzárkózását személyiségük fejlesztésével, szocializációs hiányosságaik enyhítésével, valamint a közösségépítéssel. A színházi nevelési program rendezvényein felül ezt a célt szolgálták a csapatépítő tréningek is.
- Pozitív hatást gyakorolt a társadalmi befogadás elősegítésére a résztvevő fiatalok érzékenyítésével. Az Ifjúsági Civil Kamera foglalkozásai, valamint az érzékenyítő tréningek a tanulók és családtagjaik attitűd és viselkedésváltozását eredményezték a másság, az előítéletek, a kirekesztés és a társadalmi címkézés tekintetében.
- Hozzájárult a köznevelés eredményességének és hatékonyságának növeléséhez új típusú tanulási formák kialakításával, speciális tudásanyag létrehozásával. A drámapedagógiai módszerek, illetőleg a színházi nevelés közoktatásba történő beilleszté-

sével a projekt olyan jó gyakorlatokat és módszereket közvetített a projektben résztvevő iskolák számára, amelyek hozzájárulnak módszertani megújulásukhoz, az eltérő szociokulturális háttérű tanulók eredményes fejlesztéséhez, valamint az egész életen át tartó tanulás képességeinek kialakításához.

- Szakmai és helyi együttműködést, hálózatépítést valósított meg az adaptációs kísérlet eredményes megvalósításának érdekében. A három köznevelési, illetőleg köznevelési intézmény szakemberei mellett több helyi, kulturális civil szervezet is részt vett a projekt megvalósításában. A projektbe bevont partnerek nyitó, közbenső és záró konferenciákon értesültek a projekt megvalósításának aktualitásairól, tisztázták a projekt szakmai megvalósításában fontos kérdéseket, javították együttműködésük színvonalát. Az adaptációt előkészítő és utánkövető tréningeken olyan tudást szereztek, amelyet bármely környezetre képesek lesznek adaptálni. A tapasztalatmegosztó rendezvényeken a projektben résztvevő szakemberek megosztották egymással benyomásaikat és tapasztalataikat. Az intézmények és szervezetek együttműködésével és tapasztalatcseréjével a projektben résztvevő szakemberek szakmai ismeretei bővültek, szakmai kompetenciái fejlődtek. A konzorciumi tagok és a helyi partnerek között szakmai támogatást és nyomon követést megvalósító hálózat jött létre,

amelyet a továbbiakban is működtetni kívánnak, az adaptációs rendszer megvalósulását követő monitoring rendszer által.

- Lehetőséget biztosított önkéntesek számára a pályázati program szakmai megvalósításában való részvételre, ezzel hozzájárult a magyarországi önkéntesség, az önkéntes kultúra, az önkéntes, karitatív tevékenységek népszerűsítéséhez, terjedéséhez, társadalmi beágyazódásához, valamint a fiatalok munka iránti elköteleződésének erősödéséhez és munkaerő-piaci kompetenciáik fejlődéséhez.
- Hozzájárult az egészség megőrzéséhez, az egészséges életmód, a sport népszerűsítéséhez a fiatalok körében. Az Egészségnapokon és a Futsal show elnevezésű programokon elismert sportemberek irányításával sportolhattak, mellette pedig a testmozgás és az egészségmegőrzés fontosságára hívták fel a figyelmüket a szakemberek. Ezek a programok segítették testtudatuk, mozgáskoordinációjuk fejlődése mellett önfegyelmük, együttműködési készségeik fejlődését is.
- Hozzájárult továbbá a bűnmegelőzéshez, valamint a drogprevencióhoz is a fenti programokkal. A fiatalok körében népszerű sportember inspirációt nyújtott a tanulóknak, példaképként szolgált számukra nemcsak az egészséges életmód kialakításában, hanem a tudatmódosító szerek használatának visszautasításában is.

Szak- és szakmapolitikában történő hasznosíthatóság

A „Színház az egész” projekt eredményei összhangban állnak a szakmapolitikai környezettel, az Európai Unió és Magyarország stratégiai céljaival, hozzájárulnak a szakpolitikák és a szolgáltatásnyújtás eredményes és hatékony végrehajtásához.

Magyarország Partnerségi Megállapodása

Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014-2020 fejlesztési időszakra 11 fő célkitűzést, EU tematikus célt határoz meg.

A 9. EU tematikus cél a társadalmi együttműködés erősítését és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés csökkentését irányozza elő. A célkitűzés a hátrányos helyzetűek szociális készségeinek erősítésére irányul annak érdekében, hogy majdani munkaerőpiaci részvételüket és foglalkoztathatóságukat elősegítse. A tematikus cél mindezt a társadalmi együttműködés erősítésével, a társadalmi aktivitás fokozásával, a hátrányos megkülönböztetés mérséklésével, valamint szemléletformáló programokkal kívánja elérni.

A 10. tematikus cél a „Befektetés az oktatásba, a képzésbe, a készségek fejlesztése az egész életen át tartó tanulás érdekében”⁵. Legfontosabb célkitűzése a közne-

⁵ Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra

velés hátránykompenzációs képességének javítása, valamint a köznevelési és felsőoktatási kiválóság erősítése új tartalmi fejlesztésekkel, új pedagógiai módszertani megközelítések elterjesztésével, valamint a pedagógusok felkészítésével. A célkitűzések a hátrányos helyzetű tanulók érvényesülésének növelésére, a köznevelés módszertani megújítására, a hátránykompenzációra, a korai iskolaelhagyás visszaszorítására, a kompetenciaalapú oktatásra és a kulcskompetenciák fejlesztésére irányulnak.⁶

A 2 éves projekt eredményei hozzájárultak a 9. és 10. EU tematikus célok végrehajtásához, mivel enyhítették a tanulók szociokulturális háttéréből adódó hátrányait, hozzájárultak a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásához, fejlesztőleg hatottak a tanulók kulcskompetenciáira, csökkentették a korai iskolaelhagyás veszélyét a résztvevő tanulók körében. Mindemellett a „Színház az egész” projekt speciális tudásanyagot hozott létre, jó gyakorlatokat és módszereket közvetített a projektben résztvevő köznevelési intézmények számára, amelyek elősegítették módszertani megújulásukat az eltérő szociokulturális háttérű tanulók eredményes fejlesztésében és hátránykompenzációjában, valamint az egész életen át tartó tanulásához szükséges képességek kialakításában.

6 Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra

Európa 2020 Stratégia, Széchenyi 2020, valamint az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

Mivel a megvalósított projekt a tematikus programok megvalósítása révén a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkenéséhez, a köznevelés eredményességének és hatékonyságának növeléséhez, továbbá az élethosszig tartó tanuláshoz való hozzáférés elősegítéséhez járult hozzá, illeszkedik az Európa 2020 Stratégiához, amelyben Magyarország vállalta, hogy 2020-ig 10%-ra csökkenti a végzettség nélküli, korai iskolaelhagyók arányát és legalább 40%-ra növeli a diplomás fiatalok arányát. Ehhez szükséges az esélyteremtő és hátránykompenzációs beavatkozások javítása, a lemorzsolódást megelőző iskolai pedagógiai folyamatok fejlesztése és a pedagógusok szakmai felkészítése, valamint ehhez járul hozzá az egész életet átfogó tanulás keretstratégiájában foglaltak szerint a köznevelésen kívüli nonformális, kötetlen tanulást megvalósító intézményrendszer fejlesztése is. Ennek megfelelően illeszkedik a Széchenyi 2020, valamint az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió azon fejlesztési célkitűzéseire is, amelyek a foglalkoztatás növeléséhez oktatási, társadalmi felzárkóztatási célokat fogalmazzak meg.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program

A Széchenyi 2020 program operatív programjai közé tartozik az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP), amely az ország gazdasági-társadalmi összetartó erejének, illetőleg versenyképességének fejlesztéséhez a társadalmi környezet korrekációjával, valamint a humántőke növelésével járul hozzá.

A „Színház az egész” program illeszkedik az EFOP 5. prioritási tengely alatti 5.2., a Társadalmi innováció és transznacionális együttműködések elnevezésű intézkedéséhez. A projekt az Együttműködő társadalom és a Gyarapodó tudástőke által lefedett szakterületek megvalósításához járult hozzá. A társadalmi kihívásokra adható válaszok hatásmechanizmusát újszerű megoldások kipróbálásával, kidolgozásával és kiterjesztésével támogatta. A projekt által megvalósított program egy már korábban megvalósított, igazoltan bevált program („A színház házhoz megy”) szélesebb körű, három településen megvalósuló adaptációja. A projekt az adaptáció megvalósításával olyan fejlesztéseket valósított meg, amelyek hátrányos helyzetű fiatalok kompetenciafejlesztésével járultak hozzá a társadalmi együttélés erősítéséhez, az esélyegyenlőség javításához, valamint a képzettség nélküli iskolaelhagyás mérsékléséhez, mindemellett pedig elősegítették az iskolák és pedagógusaik módszertani fejlesztését, megújulásukat.⁷

⁷ EFOP. Középpontban az ember

„Az egész életen át tartó tanulás szakpolitika keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra”

Ez a stratégia kiemeli a készség- és képességfejlesztés fontosságát. A stratégia abból indul ki, hogy az élet-hosszig tartó tanulást megalapozó, iskolarendszerben zajló oktatás és képzés hátránykompenzációs, méltányossági szerepe meglehetősen mérsékelt. A 2014-2020-as fejlesztési időszak fő törekvéseinek egyike ezért ezen korlátok és akadályok csökkentése, a non-formális oktatási módszerek szerepének megerősítése. A „Színház az egész” projekt több köznevelési intézménnyel működött együtt a megvalósítás során, amelyekben ezáltal elősegítette a szakmai-módszertani megújulást.

Ifjúsági Garancia akcióterve

Az EFOP-5.2.4-17-2017-00008 projekt eredményei hozzájárulnak az Ifjúsági Garancia akciótervének eredményes végrehajtásához is. Az akcióterv elsődlegesen a fiatalok munkanélküliség leküzdésére, a fiatalok foglalkoztathatóságának javítására fókuszál. Célkitűzései között az iskolaelhagyás megelőzését célzó korai intézkedések, a társadalmi befogadás elősegítése, valamint a civil szféra oktatási, ifjúsági szolgáltatásnyújtó hálózataival való együttműködés szerepel. Az akcióterv mindezekkel támogatni kívánja a stabil, minőségi munkahely megszerzésének előfeltételét jelentő alapvető készségek és kompetenciák elsajátítását ezzel

csökkentve az alacsony iskolai végzettségű fiatal munkanélküliek arányát.⁸ A projekt eredményei között szerepel a tanulók korai iskolaelhagyásának csökkentése, illetőleg majdani munkaerő-piaci helyzetének javítása készségeik, alap- és kulcskompetenciáik fejlesztésével. A projekt mindezt civil szervezetekkel együttműködve valósította meg, valamint szakmai támogatást és nyomon követést megvalósító hálózatot és az adaptációs rendszer megvalósulását követő monitoring rendszert hozott létre, így módon a civil szféra oktatási, ifjúsági szolgáltatásnyújtó hálózataival való együttműködést is megvalósította.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia

Magyarország ezen a stratégiája összhangban áll az Európa 2020 stratégiával, valamint a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégiával. A stratégia kiemeli a társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javításának szükségességét. Alapvető célja a romák, a mélyszegénységben élők és a gyermekszegénységgel érintettek társadalmi és gazdasági helyzetének, kilátásainak javítása, a gyermekes családok ismétlődő szegénységi körének megtörése. A Stratégia szerint a célcsoport esélyeinek tartós és hosszú távú növelése érdekében folytatni és bővíteni kell a korábbi hátrányos helyzetű térségek integrált gyermekprogramjait, valamint szakmai, módszertani

⁸ Magyarország Ifjúsági Garancia Akcióterve

támogatását. Komplex, szakmai-módszertani háttérrel támogatott gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokat, programokat kell biztosítani azokon a településeken, ahol magas a hátrányos helyzetű gyermekek száma. Mindemellett a köznevelés esélyteremtő képességének növelése és a szegregáció csökkentése érdekében meg kell erősíteni a köznevelés intézményrendszerének hátránykompenzáló képességét. Célzott intézkedésekkel szükséges támogatni a korai iskolaelhagyás megelőzését, illetőleg a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulói csoportok iskolai sikerességét.

A különböző társadalmi hátrányok mentén kimutatható tudás- és képességbeli egyenlőtlenségek csökkentését, a hátrányok kompenzálását a kulturális intézményrendszer célzott, kompetenciafejlesztő programjaival is támogatni kell, együttműködéseket kell kialakítani a kulturális és a köznevelési intézmények között.⁹

A projekt a dél-dunántúli régióban került megvalósításra, ahol a hátrányos helyzetű tanulók arányszáma 20,9 %-os. A projektben olyan hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók vettek részt, akik családjukban nem kapnak megfelelő ösztönzést a tanuláshoz, alapkompenciáik hiányosságai miatt tanulási kudarcral, korai iskolaelhagyással, lemorzsolódással veszélyeztetettek. A konzorciumi tagok a civil szervezetekkel és a köznevelési intézményekkel szorosan együttműködve komplex, szakmai, módszertani háttérrel támogatott

⁹ 1672/2015. (IX. 22.) Korm. határozat

programokkal bővítették a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók tanulási lehetőségeit, fejlesztették kompetenciáikat. Mindezzel hozzájárultak hátrányaik kompenzálásához, növelték esélyeiket, csökkentették szegregációjukat, illetőleg mérsékeltek a végzettség nélküli iskolaelhagyásuk esélyét. Ily módon a projekt eredményei támogatják a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia eredményes és hatékony végrehajtását.

Köznevelés-fejlesztési stratégia

Az Európai Unió a XXI. század kihívásaira felkészítő iskolai oktatásról szóló együttműködési programja az egész életen át tartó tanulást megalapozó kulcskompetenciák megszerzésének elősegítését és a hátrányos helyzetű tanulók kiemelt támogatását tűzi ki célul. Ezzel egyező módon a Köznevelés-fejlesztési stratégia főbb vezérelvei - többek között- a tanulói készségek, képességek szintjének emelését és fejlesztését; a társadalmi felzárkózás és az esélyegyenlőség támogatását, a korai iskolaelhagyás arányának csökkentését, az oktatás szocializációs szerepének erősítését, valamint a teljes foglalkoztatottság elérését célozzák.

A Köznevelés-fejlesztési stratégia egyik beavatkozási területe „A tanulói ismeretek és attitűdök szintjének emelése, fejlesztése”. Ez a beavatkozási terület kiemeli a tudásalapú társadalom munkaerő-piaci elvárásaival adekvát kulcskompetenciák fejlesztésének fontosságát.

A Stratégia e beavatkozási területe a problémamegoldásra, az együttműködésre, a nyelvi és szövegértési készségek fejlesztésére fókuszál, illetőleg a pedagógusok módszertani kultúrájának bővítésére olyan pedagógiai módszerekkel, amelyek a tanulók ezen készségeinek és képességeinek mozgósítását célozzák.¹⁰

A megvalósított projekt módszertani alapját a drámapedagógia képezi, melynek módszeregyüttese komplex fejlesztést valósít meg: pozitívan hat a tanulók problémamegoldási, együttműködési, valamint nyelvi-kommunikációs és szövegértési készségeire egyaránt. A projekt a köznevelési intézmények szakembereinek bevonásával olyan módszereket közvetített a projektben résztvevő iskolák számára, amelyek hozzájárultak a pedagógusok módszertani kultúrájának bővítéséhez. A szakmai rendezvények (konferenciák, tréningek és tapasztalatomegosztó rendezvények) során a pedagógusok olyan szakmai ismeretekkel és kompetenciákkal gazdagodtak, amelyek hatékonyabbá teszik oktató-nevelő munkájuk során a tanulói készségek, képességek szintjének emelését és fejlesztését, ezáltal pedig támogatják társadalmi felzárkózásukat, valamint későbbi munkaerő-piaci beilleszkedésüket, foglalkoztatottságukat. A projekt által létrehozott hálózat és monitoring rendszer pedig további szakmai támogatásukat teszi lehetővé. A projekt eredményei tehát támogatják a Köznevelési-fejlesztési stratégia célkitűzéseinek megvalósulását is.

¹⁰ Köznevelés-fejlesztési stratégia

Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia

Az Európa 2020 stratégia öt legfontosabb célkitűzése között szerepel az alacsony iskolai végzettségűek arányának csökkentése. A Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia ezzel egyezően komplex beavatkozásokkal, valamint a szakpolitikák összehangolásával kívánja kezelni azokat a problémákat, amelyek leginkább befolyásolják a tanulók korai, képzettség nélküli iskolaelhagyását.

A tanulók társadalmi helyzete, lakhelyük területi jellemzői kiváltó okai lehetnek a be nem fejezett iskolai tanulmányoknak. A foglalkoztatottság hiánya a családban a hátrányos helyzet kialakulásához és fennmaradásához vezet. Mindez alacsony tanulói teljesítményt, iskolai kudarcokat, majd végzettség nélküli iskolaelhagyást eredményezhet. Tehát ennek csökkentése érdekében az oktatási rendszer eredményességének és hatékonyságának növelésére van szükség. Ennek egyik lehetséges módja a tanulói aktivitásra épülő, motiváló tanulásszervezési és tanulásirányítási módszerek alkalmazása a köznevelési intézményekben. Ezért az iskolai oktatás és nevelés pedagógiai eszköztárának fejlesztése, bővítése szükséges többek között olyan kompetencia alapú eszközökkel, amelyek az önismeret és az önértékelés fejlesztését is megvalósítják.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia átfogó stratégiai céljai között szerepel

az intézményes, iskolai oktatáshoz kapcsolódó nem iskolai tanulási alkalmak kialakítása is. Ezek tanórán vagy intézményen kívüli programok formájában valósulhatnak meg a partnerszervezetek által szervezett tanulási és tapasztalatszerzési lehetőségek formájában.

A köznevelés módszertani megújulása mellett toleranciára és nyitottságra nevelésre, befogadó attitűd kialakítására is szükség van, amelyek érzékenyítő tréningek és képzések formájában valósíthatók meg a társadalom befogadó szemléletének kialakítása érdekében.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése, illetőleg a tanulók munkaerő-piaci esélyeinek növelése érdekében a hátrányos helyzetű térségekben élő gyerekek számára szükségletfelmérés alapján megalkotott, integrált térségi gyermekprogramok szervezésére és lebonyolítására, szakmaközi hálózatok kialakítására van szükség. Olyan komplex programokra, amelyek a képzések és szolgáltatások összehangoltságát és hozzáférhetőségét biztosítják.¹¹

A 2 év során megvalósított projekt a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia célkitűzéseit is támogatja, mivel helyzetfelmérést követően kialakított komplex programsorozatot valósított meg szakmaközi hálózat kialakításával. A projekt tanulási és tapasztalatszerzési lehetőséget biztosított hátrányos helyzetű fiatalok számára, segítette önismeretük és önértékelésük szintjének javulását, valamint kompetenciáik fejlődését. Érzékenyítéssel segítette elő a tole-

¹¹ Nemzeti Stratégiák

rancia kialakulását, mindemellett pedig hozzájárult az iskolai oktatás és nevelés pedagógiai eszköztárának bővítéséhez.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia

A Stratégia fő célkitűzése a fiatalok zökkenőmentes beilleszkedésének segítése a felnőtt társadalomba. Ennek alapját az önálló élethez, a foglalkoztathatósághoz, a munkaerő-piaci belépéshez és sikeres helytálláshoz szükséges kompetenciák fejlesztése képezi. A projekt sokoldalú kompetenciafejlesztést valósított meg többek között a Színházi nevelési program, a Nyári filmes napok és a Nyári Színházi Napok megszervezésével. Ezzel hosszú távú, pozitív hatást gyakorolt a célcsoport fiataljainak majdani foglalkoztathatóságára, beilleszkedésére a felnőtt társadalomba.

A Stratégia horizontális céljai között szerepel az esélyegyenlőség kialakítása, az ifjúsági csoportok kirekesztettségének, kisodródásának és marginalizálódásának megakadályozása, valamint a társadalmi mobilitás lehetőségének bővítése is. Ennek a célnak az érvényesítését szolgálja a tevékenységek és szolgáltatások megtervezésekor a hátrányos helyzetben lévők speciális szükségleteinek szem előtt tartása annak érdekében, hogy helyzetük érzékelhetően javuljon, illetőleg szegregáltságuk, kirekesztettségük mérséklődjön. Mindemellett a Stratégia elérendő célként jelöli meg azt is, hogy fiatalok aktív módon utasítsák el a kirekesztés, a hátrányos megkülön-

böztetés minden formáját. Ennek érdekében korán meg kell ismertetni ezek megnyilvánulási formáival.¹²

Az EFOP-5.2.4-17-2017-00008 azonosító számú projekt eredményei hozzájárulnak a Nemzeti Ifjúsági Stratégia ezen célkitűzéseinek eredményes végrehajtásához is. A projekt célcsoportját hátrányos helyzetű fiatalok képezték, akik a projekt révén sokoldalú készség-, képesség- és kompetenciafejlesztésben részesültek, amely segíti őket marginalizálódásuk mérséklésében. A projekt mindemellett viselkedés- és attitűdváltozást is eredményezett a résztvevőkben. Az Ifjúsági Civil Kamera foglalkozásai, valamint az érzékenyítő tréningek segítették a fiatalokat a kirekesztés, a társadalmi címkézés tartalmának és jelentésének felismerésében és elutasításában.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia másik fontos horizontális célja a hatékony iskolaszervezet kialakítása a versenyképes tudás közvetítése, valamint az önálló élethez szükséges kompetenciák fejlesztése érdekében. Ennek megfelelően a köznevelési intézményekben a személyiségközpontú, az egyént segítő módszerek bevezetését, alkalmazását kell ösztönözni új pedagógiai módszerek, jó gyakorlatok bevezetésével és elterjesztésével, a módszertani megújulás ösztönzésével és segítségével. A közoktatás módszereinek fejlesztőleg kell hatnia a fiatalok konfliktuskezelési készségeire, társas és érzelmi kompetenciáira, valamint valós énképük, önismeretük kialakítására.¹³ A „Színház az egész” projekt a Szín-

¹² Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024

¹³ Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024

házi nevelési program foglalkozásain, a Kompetenciafejlesztő napokon, a Nyári Színházi Napokon, az Önértékelés és egyéni hatáskeltés, valamint a Döntési mechanizmus és képesség előadássorozat alkalmain olyan komplex személyiség- és közösségfejlesztő módszereket alkalmazott, amelyek mindezen készségek és képességek fejlődését eredményezték. A projekt ezeket a módszereket közvetítette a projektben résztvevő iskolák pedagógusai számára, ezzel segítve módszertani megújulásukat. Ily módon a projekt a Nemzeti Ifjúsági Stratégia a köznevelési intézményekre irányuló céljainak megvalósulásához is eredményesen hozzájárult.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia célkitűzései közé tartozik az egészséges, mozgás-gazdag életmód, a sport szabadidős aktivitásként történő népszerűsítése is. E célkitűzés megvalósításához a „Színház az egész” projekt az Egészségnapok, valamint a Futsal-show elnevezésű rendezvényekkel járult hozzá.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia a kulturális intézmények és a korosztály közötti kapcsolat fejlesztését is célul tűzte ki. A Stratégia előírja a közösségi ifjúsági szolgáltatások biztosítását, különös tekintettel az iskolai sikerességet támogató, komplex közösségi és kulturális programok szervezésére, valamint a kompetenciákat fejlesztő nonformális programcsomagokra és adaptációjukra. Ezt megvalósítandó az ifjúsági szabadidő-szervezés hálózatosodását irányozza elő.¹⁴

¹⁴ Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024

A „Színház az egész” projekt színes és változatos programsorozattal szolgálta mindezen célokat: számos olyan kulturális programot valósított meg, amelyek támogatták a célcsoport iskolai sikerességét kompetenciáik fejlesztésével, illetőleg hálózatosodást valósított meg a konzorciumi tagok, a köznevelési intézmények és a civil szervezetek között.

Civil stratégia

Magyarország demokratikus kormánya fontosnak tartja a civil társadalom erősítését, illetőleg a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítségét a közfeladatok hatékonyabb ellátása érdekében. Erős civil társadalom nélkül ugyanis nem képzelhető el demokratikus társadalmi szerveződés. A kormány ezért a civil társadalom már kiépült szervezeteinek megtartására és megerősítésére, a polgárok társadalmának továbbépítésére törekszik. A civil közösségek ugyanis keretet biztosítanak a társadalmi önszerveződésnek, a polgárok jelentős részének nyújtanak színteret egyéniségük kiteljesítéséhez. A civil szervezetek- többek között - az oktatás és a kultúra, valamint a szociális ellátások terén nyújtanak többletlehetőségeket és alternatívát ehhez. A civilek empátiakészsége, kreativitása, illetőleg sok esetben helyismerete lehetővé teszi, hogy a társadalmi problémákra megalapozott, a tényleges igényekhez és a helyi sajátosságokhoz leginkább igazodó válaszok és megoldások szülessenek. Éppen ezért a kormányzat

a közszolgáltatások teljesítésében épít a civil szervezetekre a kultúra, az oktatás, valamint a szociális ellátás területein is, szorgalmazza a civil szervezetekkel való együttműködést és partnerséget.¹⁵

Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020

Az önkéntesség olyan tevékenységet jelöl, amelyet az egyén önszántából, személyes motivációja alapján, anyagi haszonszerzés nélkül mások vagy a közösség javát szolgálva végez. Az önkéntességben kifejezésre juthat az állampolgári elköteleződés és felelősségvállalás a segítségnyújtás érintettjei iránt. Az önkéntesség humán erőforrás, amely hozzájárul a társadalom erkölcsi, szociális, kulturális fejlődéséhez és a gazdaság erősödéséhez egyaránt, mivel segíti az esélyegyenlőség kialakulását, a szegénység és kirekesztődés csökkentését. Az önkéntesség mindemellett elősegítheti a munkanélküliek munkaerő-piaci visszatérését is, mivel az önkéntességgel olyan munkatapasztalat is megszerzhető, amely új utat jelenthet a munka világába. Az önkéntesség során az egyén új ismeretségeket alakíthat ki, amelyek kapcsolati tőkét képezhetnek a munkahely megtalálásához és megszerzéséhez. Ily módon az önkéntesség elősegíti a hátrányos helyzetű csoportok integrációját, erősíti a társadalmi kohéziót. Az önkéntesség tehát a társadalom fejlesztésének egyik lehetséges, fontos eszköze.

¹⁵ A kormányzat civil stratégiája

Fentieknek megfelelően a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 egy olyan önkéntes kultúra megvalósítását szorgalmazza, amely a társadalom tagjai számára a közösségi szerepvállalás, a társadalmi felelősségvállalás fontosságát közvetíti, és lehetővé teszi az abban való részvételt. Ehhez az önkéntesség kultúrájának fejlesztésére, attitűdfejlesztésre, valamint az önkéntességgel kapcsolatos negatív előítéletek csökkentésére van szükség. A Stratégia az önkéntes tevékenységekbe való bekapcsolódás lehetőségeinek bővítését, a fogadó szervezetek és intézmények körének bővítését, az önkéntesek állami intézményekbe történő integrációját szorgalmazza annak érdekében, hogy az önkéntesség hazánkban is kifejthesse pozitív, társadalomformáló hatását.¹⁶

A projekt lehetőséget biztosított önkéntesek számára a pályázati program szakmai megvalósításában való részvételre, ezzel támogatta a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 alapvető céljainak megvalósítását: a magyarországi önkéntesség, az önkéntes kultúra, az önkéntes, karitatív tevékenységek népszerűsítését, terjedését, társadalmi beágyazódását.

¹⁶ 1068/2012. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról

Fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhely kiváltásról szóló stratégia

A Stratégia fő célkitűzése olyan lakhatási forma és szolgáltatási rendszer létrehozása, amely lehetővé teszi a fogyatékos emberek számára, hogy képességeik szerint önálló életet éljenek, részt vegyenek a társadalomban, és tökéletesen kibontakoztathassák képességeiket. A célkitűzés megvalósításának fontos részét képezi a megfelelő lakhatási körülmények és a köréjük szervezett szolgáltatások mellett a fogyatékkal élők személyes kapcsolatainak támogatása, kapcsolati hálójuk megerősítése és bővítése is. Az érintettek számára biztosítani kell a társadalmi érintkezés feltételeit. Mindez magában foglalja a fogyatékkal élők társadalmi befogadásának elősegítését a társadalom tagjainak érzékenyítésével, a velük kapcsolatos előítéletek felszámolásával. A társadalmi befogadás elősegítésének eszköze lehet a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztése, a fogyatékos személyek hozzáféréseinek biztosítása – többek között az oktatás és közművelődés szolgáltatásaihoz. A stratégia a társadalmi befogadás fontos helyszínéként jelöli meg a közösségi élet színtereit, amelyek a fogyatékkal élő személyek számára lehetővé teszik nem formális kapcsolatok kialakítását, kapcsolati hálójuk bővítését. A társadalmi befogadás eszköze lehet az önkéntesség is, mivel az önkéntes munka során az önkéntesek megismerhetik a fogyatékos személyek életét, emberi értékeit,

segíthetik társadalmi beilleszkedésüket. Éppen ezért a fogyatékkal élők társadalmi befogadásának érdekében is fontos az önkéntes munka megszervezése, hivatalos kereteinek biztosítása, az önkéntes segítőkől álló rendszer megteremtésének elősegítése különös tekintettel arra, hogy az önkéntesség Magyarországon nem rendelkezik hagyományokkal.¹⁷

A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhely kiváltásról szóló stratégia céljainak megvalósításához érzékenyítő tréningekkel, az Ifjúsági Civil Kamera foglalkozásaival, a résztvevők empátiás készségeinek fejlesztésével járult hozzá. A projekt attitűd- és viselkedésváltozást ért el a másság, az előítéletek és a társadalmi címkézés területein, amely elősegíti a fogyatékkal élők társadalmi befogadását is. A projekt továbbá az önkéntes karitatív tevékenységek magyarországi hagyományainak megteremtését, népszerűsítését és társadalmi beágyazódását is támogatta, rendezvényein kereteket biztosított az önkéntességnek, bővítette az önkéntes tevékenységekbe való bekapcsolódás lehetőségeit.

Egészséges Magyarország stratégia

A Stratégia az egészségmagatartás fejlesztését, a társadalmi és egyéni felelősségvállalás támogatását célozza

¹⁷ A Kormány 1257/2011. (VII.21.) Korm. határozata a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és a végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról

az egészségfejlesztésben. Többek között ösztönözni kívánja az állampolgárok felelős döntését az egészséges életmód választásában különös tekintettel arra, hogy a hazai egészségvesztések túlnyomó többsége az egészségtelen életmód következtében alakul ki. Ezért a stratégia a magyar lakosság egészségmagatartásában kíván változásokat elérni, a hazai egészségkultúrát kívánja javítani. A lakosság egészségtudatossági szintjének emelését, az egyének és közösségek egészséghez való pozitív viszonyulását célozza. Ennek érdekében szorgalmazza az egészséggel kapcsolatos ismeretek és készségek elsajátítását, ösztönözni kívánja az egyéni felelősségvállalást. A fiatal korosztály, a gyermekek esetében a preventív szemléletű egészségfejlesztésre helyezi a hangsúlyt. Olyan beavatkozásokat támogat, amelyek növelik az egészségfejlesztő testmozgás, a sport iránti motivációt, elősegítik az együttmozgás örömének megtapasztalását, a testmozgás általi sikerélmény megélését, valamint a mozgás közbeni kooperációt. A testi egészség mellett a stratégia a lelki egészség fejlesztésére, fenntartására és helyreállításra is hangsúlyt fektet. Az ifjúság körében a közösségfejlesztésre, az iskolai erőszak csökkentésére hívja fel a figyelmet. Mindezek megvalósulásának lehetséges helyszíneiként a stratégia a települések közösségi, szabadidős színtereit is megjelöli alkalmazkodva azokhoz a színterekhez, ahol a gyermekek és a fiatalok időt töltenek.¹⁸

¹⁸ „Egészséges Magyarország 2014-2020” Egészségügyi Ágazati Stratégia

A projekt egészségnapok, illetőleg Futsal-show szervezésével és lebonyolításával támogatta az Egészséges Magyarország Stratégia célkitűzéseit. A rendezvények az egészségfejlesztés, a személyiségfejlesztés és a közösségépítés jegyében teltek. A rendezvényeken a tanulók motivációja megnőtt a testmozgás iránt, megtapasztalták az együttmozgás közösségi élményét, valamint a testmozgás által okozott sikerélmény örömét. A rendezvények a testi egészség fejlesztése mellett a lelki egyensúly megőrzésének témakörét is támogatták, a sportemberek a konfliktuskezelésre, az iskolai erőszak megfékezésére is felhívták a figyelmet.

Nemzeti Drogellenes Stratégia

A Nemzeti Drogellenes Stratégia a kábítószer-problémák megoldására és csökkentésére irányul, a drogmentesség elérését és megtartását tűzi ki célul. Ennek egyik lehetséges útját az egészségfejlesztésben jelöli meg. Ez az egészségközpontú szemlélet érvényesülését, a szermentes életmodellek elterjedését jelenti, és azt célozza, hogy az egészséges életmód minél több ember számára követendő példává váljon.

A kábítószer-problémák szorosan összefüggenek a lakosság általános lelki egészségével, értékszemplével, a problémamegoldó készség fejlettségével. Ezért a Stratégia a drogmentesség elérésének egyik lehetséges eszközét olyan programok indításában látja, amelyek személyes és közösségi fejlesztést, a szermentes

életmódot támogató képességek fejlesztését valósítják meg, különös tekintettel a személyes ellenálló-, megbirkózási és konfliktuskezelő képességre, valamint az én-hatékonyaságra.

A Stratégia mindemellett leszögezi, hogy a drog-probléma a közösségi kapcsolatok színterein alakul, ezért fontos a közösségek előítéletmentessége, hogy segítően fordulhasson a drogfogyasztók felé, emellett pedig a szermentes életmódot mint értéket közvetítse tagjai felé védő tényezőként. A helyi közösségek drogmentes, a józanságot normaként közvetítő szabályrendszere alapvetően kihat a drogfogyasztás alakulására, ezért a kábítószer-problémák mérséklése és megszüntetése érdekében olyan közösségi kezdeményezésekre van szükség, amelyek ezeket az értékeket és normákat állítják előtérbe. A Stratégia ennek okán közösségi-civil-szakmai hálózatosodást, valamint a nemzeti és helyi közösségek, valamint az állam együttműködését szorgalmazza. Olyan szabadidős programok szervezését helyezi előtérbe, amelyek szoros együttműködést valósítanak meg a család, a kortárscsoport, az iskola, a különböző közösségek és az intézmények között, és a szermentes életformát népszerűsítik, illetőleg a résztvevők azon képességeit erősítik, amelyek képessé teszik őket a kábítószer elutasítására.¹⁹

A „Színház az egész” projekt komplex személyiség-fejlesztést valósított meg a drámapedagógia módszereinek alkalmazásával, amely kiterjedt a résztvevők

¹⁹ 80/2013. (X. 16.) OGY határozat a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013-2020

önismeretére, konfliktuskezelési képességeire, érték-szocializációjára, döntésképessegeire. A fejlesztés olyan képességekre irányult, amelyek segítik a fiatalokat a szermentes, józan életmód kialakításában is. A projekt mindemellett együttműködést valósított meg művelődési és oktatási intézményekkel, valamint helyi közösségekkel, így módon olyan hálózat kiépülését alapozta meg, amely a drogproblémák kezelésében is hatékonyan működtethető.

Duna Régió Stratégia

A projekt keretében megvalósuló fejlesztések támogatták a Duna Régió Stratégia a makro-régió területei közötti fejlettségbeli különbségek mérséklésére, illetőleg felszámolására irányuló céljainak megvalósítását.

Emellett a projekt eredményei a Stratégia 7. prioritási területének, a Tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, oktatás, és az információs technológiák segítségével kiemelt célkitűzéseinek megvalósítását is támogatták, mivel újszerű módszereket közvetítettek a közoktatási intézmények felé, támogatták módszertani megújulásukat.

Összegzés

A „Színház az egész” projekt a kiadványban ismertett, újszerű módon járult hozzá a helyi társadalmi problémák feltáráshoz és megoldási lehetőségeik kidolgozásához már igazoltan bevált módszerek szélesebb körű adaptációjának megvalósításával. A projekt a korábbi megoldásoknál eredményesebben járult hozzá a szak- és szakmapolitikai célkitűzések hatékony megvalósításához oly módon, hogy eredményei hosszú távon is fenntarthatók legyenek a köznevelési intézményekbe történő integrálással, a megvalósulást követő monitoring rendszer kialakításával és működtetésével, valamint szakmai együttműködések létrehozásával és fenntartásával.

Felhasznált források

Andor Mihály – Liskó Ilona: Iskolaválasztás és mobilitás. Iskolakultúra, Budapest, 2000

Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.

Balácsi Ildikó és Zempléni András: A hozott-ték-index és a hozzáadott pedagógiai érték számítása a 2003-as kompetenciamérésben. Új Pedagógiai Szemle, 2004. 54. 12. sz. 36–50.

Báthory Zoltán: Tanulók, iskolák, különbségek. Okker Kiadó, Budapest, 1997.

Bethlenfalvy Ádám: Alkalmazott színház. A drámapedagógia és színházi nevelés különböző formáinak bemutatása In: Szakpedagógiai körkép III. Művészetpedagógiai tanulmányok. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2015.

Bolton, Gavin: A tanítási dráma elmélete. Marcziányi Téri Művelődési Központ, Budapest, 1993. 11–18.

Csapó Benő: Az iskolai tudás. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.

Csapó Benő: A tudáskonceptió változása: nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet. 2002.

Cziboly Ádám (szerk.): A kocka magyar oldala. A DICE kutatás magyar eredményei. (2010a)
https://kavaszinhaz.hu/wp-content/uploads/2018/01/magyar_eredmenyekjav2.pdf

Cziboly Ádám (szerk.): DICE – A kocka el van vetve – Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban. (2010b).
https://kavaszinhaz.hu/wp-content/uploads/2018/01/DICE_tanari_csomag.pdf

Debreczeni Tibor: Pedagógiai módszer a drámapedagógia. Drámapedagógiai Magazin 1992/3, 3.

Eck Júlia: Szövegbefogadás, szövegelemzés a kreatív dráma eszközeivel. In: Sipos Lajos (szerk.): Irodalomtanítás a harmadik évezredben. Krónika Nova Kiadó, Budapest, 2006. 867- 868 p.

Gabnai Katalin: Drámajátékok. Helikon Kiadó, Budapest, 1999.

Gyarmathy Éva: Hátrányban az előny – A szociokulturálisan hátrányos tehetségesek. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2010.

Heathcote, Dorothy–Bolton, Gavin: Tanítsunk drámával! 1999.

<http://letoltes.drama.hu/DPM/1991-2000/1999.1.pdf>

Kaposi László- Lipták Ildikó-Mészáros Beáta: Konvenciók In: Kaposi László szerk.: Tanítási dráma. A drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. Segédlet a pedagógusképzés hallgatói számára. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 2008. 37-39. p.

Központi Statisztikai Hivatal: Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban. 2016/2017.

<https://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/oktat.html>

Lappints Árpád: Tanuláspedagógia. A tanulás tanításának alapjai. Comenius Bt., Pécs, 2002.

Móka János: Drámapedagógia az enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek körében. Iskolakultúra, 1991/11–12, 86–92. p.

Neelands, Jonothan: Dráma a tanulás szolgálatában, Magyar Drámapedagógiai Társaság Marczibányi Téri Művelődési Központ, Budapest, 1994.

Neelands, Jonothan: Konvenciók. In: Kaposi László (szerk.): Drámapedagógiai olvasókönyv. Magyar Drámapedagógiai Társaság, Marczibányi Téri Művelődési Központ, Budapest, 1995.

Novák Géza Máté: A drámapedagógia hatása tizenévesek értékorientációjára. Egy színházi nevelési program működése az osztályteremben. ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Kézirat 2010.

Ostorics László- Szalay Balázs- Szepesi Ildikó- Vadász Csaba: PISA₂₀₁₅ Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2016.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresekek/pisa/PISA2015_osszefoglalo_jelentes.pdf

Palásthy Ildikó: A pszichodramától a drámapedagógiáig – avagy drámajáték hatásvizsgálat kisiskolások körében. Drámapedagógiai Magazin 3. 1992/1, 11-15.
http://epa.oszk.hu/03100/03124/00003/pdf/EPA03124_dpm_1992_1_11-14.pdf

Pinczésné Dr. Palásthy Ildikó: Dráma – Pedagógia – Pszichológia. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2003. 35–36. p.

Schranz András (szerk.): A tudomány térképe. Kisenciklopédia a tudomány egészéről. Keraban, Budapest, 1995.

Schumann Róbert: Iskolaválasztás, továbbtanulási-végzettségi aspirációk. Új Pedagógiai Szemle 2009. 10. sz

Szabó Livia Dóra, Szepesi Ildikó, Takácsné Kárász Judit, Vadász Csaba 2018: Országos kompetenci-amérés 2017. Országos jelentés Oktatási Hivatal <https://www.kormany.hu/download/7/41/61000/Orszagos%20jelentes%202017.pdf#!DocumentBrowse>

Szaunder Erik: A dráma mint pedagógia II. Drámapedagógiai Magazin /13. (1997/1. sz.) 5.

Szászi Tamás: Játék és tanulás, Új Pedagógiai Szemle 1998. 48/5, 120-121. p.

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00016/1998-05-kf-Szaszi-Jatek.html>

Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése <https://tkmariann.webnode.hu/news/a-dramatikus-tevekenyseg-rendszerezese>

Tóth László: Pszichológia a tanításban, Pedellus Kiadó, Debrecen, 2008.

Vajda Zsuzsanna- Kósa Éva: Neveléslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Vass Vilmos: A kompetencia fogalmának értelmezése
<http://ofi.hu/tudastar/hidak-tantargyak-kozott/kompetencia-fogalmanak>

Zalay Szabolcs: A megértés élménye. A konstruktív drámapedagógia alternatív áramlata. Pannon Egyetem, Pécs, 2010.

Színházi neveléssel a happyendig
Módszertani összegzés az EFOP-5.2.4-17-2017-00008
projektben

Kiadó:

Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház,
Könyvtár és Múzeum

8636 Balatonszemes, Szabadság utca 1.

Telefon: +36-84/361-027

Szerkesztette: Hornok Máté

Balatonszemes, 2020.

ISBN 978-615-00-9677-3